

Nove naloge in pravice

ČE SE VRNEMO V OBDOBJE PRED VEČ KOT 20 LETI, NE MOREMO MIMO TEGA, DA SMO TEDANJE GESLO »DELA VCI NAJ UPRAVLJAJO TOVARNO« V TEH LETIH USPELI OBLIKOVATI V SAMOUPRAVLJANJE. DANES VIDIMO, DA SMO TEDAJ UBRALI PRAVO POT, SAJ JE SAMOUPRAVLJANJE POSTALO ŽIVLJENJSKO NENADOMESTLJIVA OBLIKA ORGANIZIRANOSTI DELOVNIH LJUDI. VZPOREDNO Z VSESPLOŠNIM RAZVOJEM IN RASTJO ŽIVLJENJSKEGA STANDARDA JE RASTLA TUDI SAMOUPRAVNA ORGANIZIRANOST. NAŠA USTAVA IN ZAKONI SO SE NENEHNO OBLIKOVALI V PRID DELOVNEGA ČLOVEKA IN NJEGOVIH PRAVIC DO NEPOSREDNEGA ODLOČANJA O VSEH BISTVENIH ZADEVAH V DELOVNI ORGANIZACIJI.

Ustavna dopolnila o TOZD iz leta 1971 nas v Litostroju zaradi bogatih samoupravnih izkušenj niso presenetila nepripravljene. Uresničevanja dopolnil smo se lotili brez oklevanja in s sodelovanjem vseh družbeno-političnih faktorjev. To se pravi, da smo pri vsakem nadaljnjem koraku, ki naj pomeni oblikovanje TOZD, uspeli s spontanim sodelovanjem vseh zaposlenih izoblikovati osnovni samoupravni sporazum, ki je bil pravzaprav načrt, kako in kaj vse je potrebno storiti za dokončno obliko temeljnih organizacij.

Samoupravni sporazum nam v glavnih členih določa strukturo in nove pravice vseh voljenih samoupravnih organov ter zborov delovnih ljudi po TOZD z namenom, da bi neposredno odločanje čim bolj približali proizvajalcu.

Nove naloge in bistveno drugačne pravice samoupravnih organov je bilo potrebno sprijeti prilagajati in uresničevati v življenju. Vse odločitve v tem prehodnem obdobju so bile v skladu s samoupravnimi dogovori vseh prizadele TOZD. Bilo je potrebno z veliko pazljivostjo sprejemati samoupravne odločitve in pri tem zagotoviti možnosti, da ne bi kršili samoupravnih pravic in dolžnosti.

Pred več kot letom dni smo v našem podjetju ustanovili 7 temeljnih organizacij združenega dela. Izvolili smo 7 (delavskih) svetov temeljnih organizacij, centralne samoupravne organe pa smo sestavili po delegatskem načelu.

V Litostroju smo prvi podpisali samoupravni sporazum. Moramo pripomniti, da tedaj nismo poželi aplavza v javnosti. Ker je bil naš sporazum edini dosegljiv primer iz prakse, so njegove rešitve večkrat primerjali z duhom ustave.

tale z oblikami, ki so bile dotedaj veljavne in v zavesti članov kolektiva udomačene. Notranja zakonodaja ni mogla sproti slediti novim težnjam TOZD. V podjetju smo imeli blizu 36 pravilnikov in splošnih aktov, ki so ustrezali centralnemu upravljanju. Zato je bilo potrebno v preteklem letu dni najti najbolj primerne prilagoditve in uskladitve novega in starega.

Lahko bi si zadali tudi cilj, da bi pripravili novih 35 samoupravnih aktov, ki bi urejali novo zakonodajo TOZD. Časovno pa bi bili v razkoraku, saj bi ne bilo gonilne sile samoupravljalcev pri ustvarjanju novih odnosov. Predvsem vidimo uspehe v tem, da so vse nove samoupravne strukture upoštevali ustavne cilje delovale kot gonilni faktor za stalno spreminjanje prejšnjih odnosov, s čimer je tudi celotni proces uveljavljanja ustavnih dopolnil potekal bolj kontinuirano in uspešno.

Centralni samoupravni organi so v preteklem letu dni ob spremljanju številnih sporazumov med TOZD pretežno delovali kot usklajevalci stališč TOZD in ne kot faktor odločanja. Tako vlogo so opravljali le v primerih, ko na to obvezujejo zakonska določila iz še ne povsem prilagojene zakonodaje.

V prehodnem obdobju, za kakršno štejemo tudi preteklo leto, je še posebno pomembna spreminjena vloga UOP. UOP je postal pobudnik notranjih dogovarjanj med TOZD o vseh tistih vprašanih skupnega pomena, kjer še ni izdelana natančna stališča in kriteriji. Sodelovanje predsednikov vseh svetov TOZD v delu UOP zagotavlja, da pridejo do iz-

Zaradi številčnosti nekaterih temeljnih organizacij, ki štejejo celo tisoč zaposlenih, so se že uveljavile oblike večjega števila zborov delovnih ljudi znotraj ene TOZD. Svet temeljne organizacije združenega dela je pobudnik in nato usklajevalci stališč posameznih zborov. Prav tu se najbolj odraža spremenjen položaj samoupravljalcev in približevanje samoupravljanja k neposrednemu proizvajalcu.

V našem primeru moramo poudariti, da so temeljne organizacije nastajale znotraj dolgega proizvodnega poslovnega ciklusa iz popolnoma enotnega podjetja. Struktura proizvodnje v Litostroju je narekovala posebne oblike organiziranja temeljnih organizacij. V doslej nam znanih organizacijah TOZD drugih podjetij gre za uveljavljanje drugačnih, novih oblik samoupravljanja v delih kolektiva, ki so bili razdeljeni obrati z zaključenim proizvodnim programom ali pa je šlo za pridružitve manjših podjetij k večjemu delovnemu kolektivu. V takih primerih ni bilo potrebno iskati tolikšnega števila najrazličnejših izvirnih meril in idejnih obrazložitvev.

Za naše podjetje je značilen zelo dolg ciklus proizvodnje. Izdelki napravijo dolgo pot skozi več temeljnih organizacij. Zaradi tega je tudi težko urediti udeležbo vseh TOZD v proizvodni. Prav to predstavlja zelo visoko zahtevnost nalog kot tudi izredno velik obseg del, ki jih je potrebno opraviti, da bi lahko opredelili udeležbo v združenem delu. Obenem gre tudi za posebno in pomembno kvaliteto, ki zavezuje, da v vseh fazah spreminjanja prejšnjih in oblikovanja novih odnosov v podjetju aktivno sodelujejo samoupravljalci in se o njih zavestno odločajo. Novi odnosi predstavljajo posebno konkretno in kvalitetno šolo samoupravljanja, ki je ne more nadomestiti nobena druga oblika izobraževanja.

Uveljavitev TOZD terja novo organizacijo dela

Že pred uveljavljanjem ustavnih dopolnil smo v našem podjetju poslovali tako, da smo dosegali zadovoljive poslovne rezultate. Pri tem smo dajali izredno močan poudarek centralizaciji temeljnih in samostojnih funkcij v podjetju.

Ker se je taka organizacijska oblika v praksi izkazala toga in premalo elastična, smo dotedanjo obliko organiziranosti v celoti zamenjali za decentralizacijo funkcij v podjetju. Podjetje smo razdelili na proizvodno zaokrožene celote. Na takih načelih smo pred enim letom v podjetju organizirali temeljne organizacije, katerih večina ima proizvodno-storitveni značaj. Vsaka TOZD se je strokovno organizacijsko oblikovala tako, da ima vse funkcije za normalno gospodarno poslovanje, med katere štejemo planiranje, tehnologijo, kontroliranje in spremljanje poslovnega uspeha. Sleherna temeljna organizacija ima poleg pravic odločanja o oblikovanju dohodka in dolžnosti do obveznosti tudi pravice do delitve dohodka in vlaganja akumulacije v enostavno in razširjeno proizvodnjo.

Organizacija samoupravljanja je po vseh TOZD enako izpeljana. Vsaka TOZD ima delavski svet, poslovni odbor in individualni izvršilni organ. Temeljna organizacija ima tudi druge organe in komisije, med katere spada kot najvažnejša delavska samokontrola.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Razmišljanja ob obletnici

OBLETNICA JE JUBILEJ, OB KATEREM NAVADNO POSTOJIMO KOT NA PRIMERNEM GORSKEM RAZGLEDIŠČU, DA POGLEDAMO, KJE SMO HODILI IN KAM SE VODI POT.

PRAVIMO, DA TA IN TA TOVARNA SLAVI TAK IN TAK JUBILEJ.

TOVARNA?

TOVARNA JE MRTEV KAMEN, SO V BETONIRANI STROJI, SO PUSTE PISARNE. TISTO, KAR JO OPRAVIČUJE IN OŽIVLJA, JE ČLOVEK – TO NAŠE NAJDRAGOCENEJŠE »OSNOVNO SREDSTVO«, ZA KATERO SICER AMORTIZACIJSKA STOPNJA NIKJER NI DOLOČENA.

SAMO ZATO ZIDOVNI NISO LE MRZEL KAMEN, KADAR MED NJIMI PREBIVAJO LJUDJE. ZATO TUDI STROJ NI SAMO KOS OBDELANEGA ŽELEZA, KADAR MU STREŽE ČLOVEK, IN PISARNA NI PROSTOR MED ŠTIRI-MI MRTVIMI STENAMI, OBLOŽEN S PAPIRNATO »SOLATO«, ČE V NJEJ RAZMIŠLJA IN SNUJE ČLOVEK.

TA ČLOVEK PA JE NEKJE DOMA, OD NEKOD PRIHAJA IN SE TJA TUDI VRAČA; ZDAJ SPOČIT, ZDAJ UTUJEN PA ZASKRBLJEN IN SPET VESEL – KAKOR PAČ UKAZUJE ŽIVLJENJE IN OKOLIŠČINE.

ČLOVEK NI STROJ – ZA SVOJE POČUTJE IN DELOVNO SPOSOBNOST POTREBUJE VEČ KOT SAMO MAZIVO IN ELEKTRICNO ENERGIJO. PRAV ZATO NI NEPOMEMBNO, KAKO PREŽIVI ČAS SVOJEGA POČITKA, DRUŽINSKE REKREACIJE IN S KAKŠNIM RAZPOLOŽENJEM JUTRO ZA JUTROM VSTOPA V DRUŽBO SODELAVCEV.

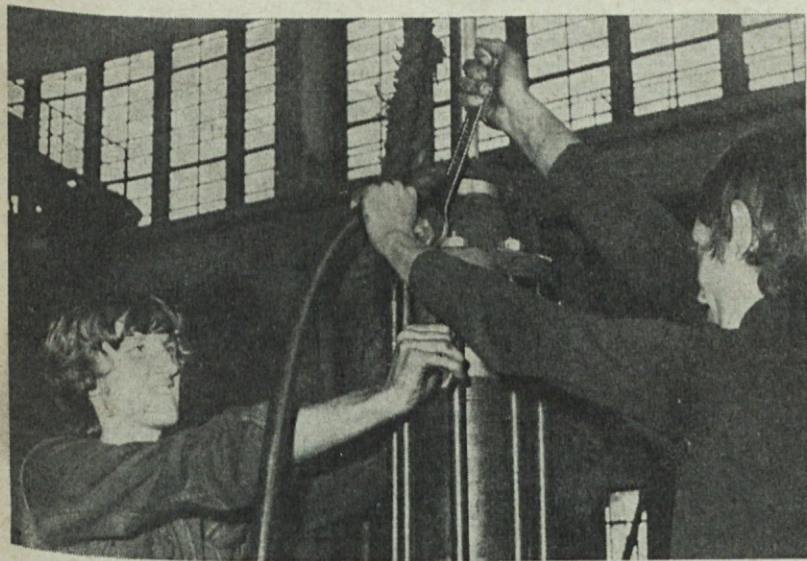
O TEM BI SE MORALI VEČ POGOVARJATI – VEČ PISATI, DA, TUDI MANJ POZABLJATI.

VSAJ OB JUBILEJIH SE TOREJ POGOVORIMO MED SEBOJ S PREPROSTO PRIJATELJSKO BESEDO, SEZIMO SI V ROKE: TISTI OD PRVIH ZAČETKOV S TISTIMI OD VČERAJ. VSI IMAMO SVOJE TEŽAVE, TA VEČJE, DRUGI MANJŠE, IN ČE SMO SI ŽE POSTAVILI SKUPEN CILJ, HITIMO PROTI NJEMU V STRNJENI VRSTI – LAŽJE GA BOMO DOSEGLI.

KAKO SAM JE DOSTIKRAT ČLOVEK, ČEPRAV JE OKROG NJEGA KOPICA ZNANIH OBRAZOV. VESELJE DO DELA MU DAJE LE ZAVEST SKUPNEGA PRIZADEVANJA IN TOVARIŠKEGA RAZUMEVANJA V POVSEM ČLOVEŠKIH TEŽAVAH. ZATO NE ZAMUJAJMO UGODNIH TRENUTKOV ZA ZBLIŽANJA IN RAZGOVORE MED SEBOJ, DA JIH NE BOMO ZAMUDILI ZA VEDNO, NE ZANEMARJAJMO PRILOŽNOSTI ZA DOBRO BESEDO, KI VČASIH VEČ POMENI, KOT SI PREDSTAVLJAMO.

NAJ NAŠ OBLETNICA ZDRUŽUJE NE LE V MISLIH NA »TRUDE MINULE« AMPAK TUDI V ČVRSTI POVEZANOSTI IN ZDRAVIH MEDSEBOJNIH ODNOSIH.

E T O

V sporazumu so našli mnogo pomankljivosti. Danes se nam zdi, da si kritiki niso znali predstavljati, koliko dela in truda je treba v praksi, da postavimo življenje na nove temelje.

Uveljavljanje ustavnih dopolnil v Litostroju

Nova vloga podjetja, oblike pristojnosti in odločanja so se preple-

Nove naloge in pravice

(Nadaljevanje s 1. strani)

Delavci združeni v TOZD sami odločajo o delitvi

Samoupravni sporazum določa, da ima vsaka TOZD svoje normative dela, sredstva za delo in kar je napomembnejše, tudi vse kalkulativne elemente za cene in cene ter stroške, na podlagi katerih se lahko oblikuje in deli dohodek.

Predno smo se bili konkretno lotili samostojnega ekonomskega prehoda na TOZD, je bilo potrebno opraviti vrsto predkalkulativnih izračunov. Opravili smo izračune 80.000 pozicij, tako da smo s pomočjo takih podlog ovrednotili vse količine, ure in režijske normative. S takimi izračuni smo ovrednotili tudi zaloge nedovršene proizvodnje, materialov in gotovih izdelkov ter ne nazadnje osebne dohodek in dohodek TOZD.

S tako dobljenimi kalkulativnimi osnovami smo v notranji strukturi ovrednotili vse sklenjene pogodbe oziroma naročila in jih porazdelili med TOZD. Za vsako TOZD smo izračunali gospodarski načrt, ki obsega celotni dohodek, materialne stroške, amortizacijo, zakonske in pogodbene obveznosti, osebne dohodke, potrebne sklade in normative potrebnega števila delavcev.

S tem, da neposredno spremljamo gibanja gospodarskega načrta v TOZD, smo samoupravljanje vse bolj približali neposrednemu proizvajalcu. Vloga centralnih organov samoupravljanja, tu predvsem mislimo na delo organov upravnega odbora, postaja tako vse bolj koordinativna in usklajevalna.

Rezultat prehoda na TOZD v našem podjetju je že ta, da sleherni TOZD odloča o delitvi osebnega dohodka in ostanka dohodka (dobitka).

TOZD je tista celica družbeno-ekonomskega sistema, v kateri pridobivajo delavci dohodek, odločajo o njegovi delitvi ter upravljajo s sredstvi družbene reprodukcije.

Po tej trditvi je TOZD tudi tista finančna celica, ki kot nosilec sredstev družbene reprodukcije ugotavlja presežek oziroma primanjkljaj sredstev tekočega poslovanja ter mora biti na tej osnovi sposobna, da se stalno reproducira, torej, da si zagotavlja reprodukcijo materialnih pogojev in delitev osebnih dohodkov.

Iz koncepta organizacije združenega podjetja in samoupravnega sporazuma vidimo, da se je podjetje odločilo za organizacijo strokovnih služb v okviru ene TOZD, v katerem je tudi služba financiranja in poslovnega računovodstva.

Financiranje kot funkcija poslovnega procesa s svojo vlogo pridobivanja, preoblikovanja in vračanja sredstev je organizirana po načelih ustavnih dopolnil, zlasti po načelu, da ni moč odtujevati sredstev od delavca.

Za uresničitev teh načel smo celotno premoženje doslej združenega podjetja razdelili na TOZD. Pri tem smo pri delitvi lastnih sredstev, ki so rezultat minulega dela, upoštevali začetno stanje, ne glede na to, da pod dosedanjimi pogoji združenega poslovanja ustvarjene akumulacije nismo vračali dosledno tja, kjer je nastajala, pač pa smo jo vlagali v tisti del podjetja, ki je iz tehnoloških in tržnih razlogov tako vlaganje najbolj narekoval.

Obratna sredstva v obliki zalog nedovršene proizvodnje so razdeljena glede na dejansko stanje teh zalog v TOZD, njihovi viri pa po istih kriterijih iz preostanka poslovnega sklada ter dolgoročnih in kratkoročnih kreditov.

Rezervni sklad in sklad skupne porabe sta razdeljena na TOZD po udeležbi izplačanih osebnih dohodkov in številu zaposlenih po posameznih TOZD. Iz te enotne delitve so izpadla tista sredstva, ki jih obravnavajo določene službe, za potrebe vseh TOZD, kot npr. nabava s svojimi zalogami reprodukcijskega materiala in dobavitelji, prodaja z zalogami gotovih izdelkov in kupci ter FPR s sred-

stvi kratkoročnega značaja, ki so bodisi v obliki denarnih sredstev na skupnih računih podjetja, ali v obliki obračunskih sredstev povsem knjigovodskega značaja in deljena na TOZD po periodičnih obračunih, oziroma zaključnem računu. Sredstva in njihove vire smo delili po načelu konsolidirane bilance, in sicer smo pri delitvi lastnih sredstev in dolgoročnih kreditov upoštevali stanje neto zaloga, kratkoročne kredite smo uporabili za bilančno izravnavo, pri čemer moramo uvesti, zaradi različne cene teh sredstev, enotno obrestno mero.

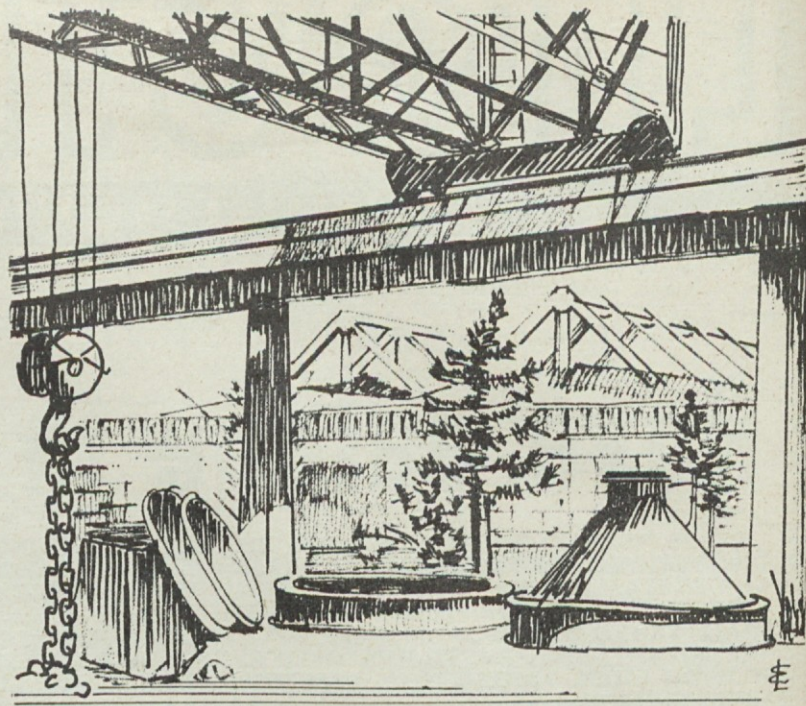
Taka razdelitev sredstev pa zahteva od TOZD določeno finančno disciplino, v okviru katere bodo morale TOZD poslovati. Zakonski predpisi določajo ustanavljanje lastnih sredstev za pokrivanje zaloga, kar postavlja pred TOZD zahtevo po čim nižjem deležu sredstev v zalogah in vlaganju dela akumulacije v poslovni sklad. Če teh pogojev ne bomo izpolnjevali, podjetje kot celota ne more investirati. Tudi likvidnost podjetja kot celote in vsake TOZD posebej je sankcionirana, in sicer z odpisi starih terjatev in s tem zmanjševanjem finančnega rezultata, pa tudi s predpisanimi minimalnimi osebnimi dohodki v primeru neprekinjene nelikvidnosti.

Obračun stroškov in ugotavljanje finančnega rezultata vsake TOZD sloni na sporazumnih cenah storitev in proizvodov. V našem primeru, kjer imamo glede na proizvodni proces sistem zaporednih TOZD, proizvod oziroma storitev ene TOZD še ne predstavlja zaključene celote, ki bi se kot taka lahko pojavila kot predmet prodaje s svojo tržno ceno. Zato smo s ceniki po merilih tržnega vrednotenja dosegli ugotavljanje dohodka vsake TOZD na ravni tržnih cen, upoštevajoč pri tem, da predstavlja celotni dohodek vsake TOZD blagovno realizacijo, ki izvirajo iz prodaje gotovih proizvodov direktno na tržišče, in iz interne realizacije, ki predstavlja vrednost prodanih proizvodov in storitev drugim TOZD znotraj združenega podjetja. V cenikih proizvodov oziroma storitev so zajeti tudi stroški poslovanja skupnih služb, ki se z dogovorjenimi stopnjami na prodajno ceno proizvodov in storitev TOZD vključujejo v prodajno ceno podjetja. Morebitna tržna odstopanja od dogovorjenih cen, ki jih je možno ugotavljati šele po končanem proizvodnem procesu vseh TOZD, se kot razlika med dogovorjeno in dejansko doseženo tržno ceno prenaša z obračunom nazaj na TOZD. Tako čist obračun med TOZD ne bo mogoč pri vseh tistih poslih, ki so se v trenutku prehoda na tak sistem obračuna nahajali v ciklusu proizvodnje, kar pomeni, da bomo imeli mešani sistem obračuna vse dotlej, ko bo dokončano zadnje naročilo iz obdobja pred prehodom na obračun po TOZD.

Z ločenim obračunavanjem je vsaka TOZD dobila popolno samostojnost pridobivanja, ugotavljanja in delitve dohodka in osebnih dohodkov. Kljub povsem samostojnemu obračunu in ugotavljanju dohodka po TOZD imamo samoupravni sporazum, po katerem ni le določen sistem ugotavljanja in delitve osebnih dohodkov, temveč so tudi dogovorjene spodnje in zgornje meje osebnih dohodkov.

Delitev osebnih dohodkov je odvisna od doseženega faktorja uspešnosti poslovanja posamezne TOZD, ki se oblikuje iz razmerja med doseženim dobičkom in doseženim dohodkom v odnosu na razmerje med planiranim dobičkom in planiranim dohodkom. Pri tem velja načelo, da sme najvišje osebne dohodke, katerih zgornja meja je dogovorjena s samoupravnim sporazumom, izplačati tista TOZD, ki je dosegla najboljši uspeh.

V primeru, da dosežena višina osebnih dohodkov po obračunu ne dosega niti minimalnih osebnih dohodkov po sporazumu, krije to razliko iz svojega rezervnega sklada, vendar največ do višine 25 %. Ko prekorači to stopnjo pokrivanja primanjkljaja, mora TOZD

v roku enega meseca predložiti delavskemu svetu združenega podjetja sanacijski program.

Samoupravni sporazum o organizaciji združenega podjetja po TOZD sloni na načelu medsebojne substituarne odgovornosti. Na tej osnovi sloni tudi odločitev o organizaciji strokovnih služb v okviru TOZD skupnih služb, torej tudi služba financiranja in poslovnega računovodstva.

Ugotavljanje celotnega dohodka, zajemanje stroškov in obračun finančnega rezultata je organizirano po TOZD. Na podlagi knjigovodskih podatkov, ki jih zbirajo za vse TOZD v računskem centru, knjigovodstva TOZD redno mesečno spremljajo izvrševanje plana, porabo sredstev in ugotavljajo dohodek. Na ta način si TOZD same izračunavajo tisti del dohodka, ki je namenjen za osebne dohodke.

Računovodstvo v okviru skupnih služb na podlagi zbranih podatkov vodi finančno knjigovodstvo, izdeluje občasne obračune in zaključni račun po posameznih TOZD in za združeno podjetje.

Celotni dohodek proizvodnih TOZD sestavlja zunanja realizacija in tisti del notranje realizacije, ki izvira iz obveznosti zaporednega poslovnega procesa med TOZD do končnega produkta. Celotni dohodek skupnih služb je deloma sestavljen iz eksterne realizacije, v glavnem pa iz dogovorjene udeležbe pri celotnem dohodku TOZD. Le-ta se oblikuje v taki višini, ki omogoča reprodukcijo materialnih pogojev in izplačil osebnih dohodkov TOZD SSP v okviru sprejete samoupravnega sporazuma.

Povezovanje v širšo integracijsko skupnost

Uveljavljanje ustavnih dopolnil se v naši delovni organizaciji ni končalo s podpisom samoupravnega sporazuma o ustanovitvi TOZD, temveč smo se za uveljavljanje le-teh vključili na pobudo naših najvišjih političnih organov — CK ZKS tudi v grupacijo naše slovenske kovinske predelovalne industrije. Z vso resnostjo smo se lotili zaupane naloge in pričeli z razgovori o povezovanju in združevanju podjetij v večje delovne enote s tistimi podjetji kovinske predelovalne industrije, za katere smo menili, da bi po naših ocenah tako samoupravno povezani in združeni v večje delovne enote resnično dosegli tudi večjo konkurenčnost in učinkovitost na domačem, še posebno pa na tujem tržišču.

Tako samoupravno povezovanje in združevanje dela razumemo v naši delovni organizaciji kot združevanje v okviru nove večje delovne enote — sestavljene organizacije združenega dela Litostroja (SOZD—Litostroj), ki bi v svoji organizacijski strukturi lahko povezovala skupnosti TOZD (S-TOZD) tistih podjetij, ki imajo v svoji delovni organizaciji več TOZD ali pa samo posamezne TOZD.

Samoupravna struktura SOZD po naši zamisli ne potrebuje številnih oblik samoupravnih organov. EDS-SOZD, ki bi ga oblikovali po načelih delegatskega sistema vseh pridruženih podjetij, je lahko edini samoupravni organ SOZD. Posamezna pridružena pod-

jetja (S-TOZD ali TOZD) obdržijo svojo samoupravno strukturo, ki jim jo določajo lastni samoupravni sporazumi.

V SOZD ne predvidevamo nobene nove vodstvene strukture, niti novih administrativnih služb. Strokovne delovne skupine — ad hoc postavljeni strokovni timi, npr. za koordinacijo investicijskih vlaganj, za načrtovanje dolgoročnih, razvojnih programov, za načrtovanje dolgoročnih proizvodnih programov itd., bodo opravljale svoje delo stalno ali s konkretno nalogo za določeno obdobje. Predvideni strokovni kolegij — strokovni organ generalnega direktorja sestavljajo direktorji S-TOZD ali TOZD.

Glede na to, da ne mislimo ustanovljati novih vodilnih struktur in da bodo stroške za delo v ad hoc postavljenih strokovnih skupinah, za delo v strokovnih kolegijih, za delo v samoupravnih organih itd. nudila podjetja sama ((S-TOZD, TOZD) ne predvidevamo za poslovanje SOZD nobenega združevanja sredstev.

V sedanjem gibanju in odločitvah podjetij za samoupravno povezovanje in združevanje v okviru SOZD-Litostroj ne iščemo samo začasnih ekonomskih interesov in učinkov, temveč snujemo to povezovanje tako, da bi postavili takšno delovno enoto združenega dela, ki bi bila kot tvorba samoupravno povezanih in združenih podjetij sposobna in učinkovita pri svojih nastopih na domačem, predvsem pa na tujem tržišču, sposobna pri razvojni dejavnosti in uvajanju sodobne tehnologije v proizvodne obrate svojih članov itd. Kritična analiza obstoječih proizvodnih programov je v prvi vrsti usmerjena na usklajevanje teh programov ob kar največji izkoriščenosti obstoječih kapacitet in na dolgoročno delo pri uvajanju tipizacije osnovnih materialov in polizdelkov, še posebno na standardizacijo sestavnih de-

lov. Vse to je po našem mnenju časovno daljši proces, ki zahteva več prizadevnosti vseh naprednih, subjektivnih sil v samih podjetjih ali tudi zunaj njih.

OB JUBILEJU

Čeprav letošnji litostrojski jubilej ne pišemo z zaokroženim številom, smo v letih, ki so za nami, ustvarili in doživeli dovolj novega, da se lahko s ponosom v mislih ozremo na četrstoletno tradicijo naše tovarne. Najbrž je bilo v zgodovini Litostroja bolj malo takih obdobj, ko smo imeli tolikšno število naročil, kot jih imamo prav sedaj. Če se ob tem zavedamo še tega, da delež naročil namenjenih za izvoz presega v letošnjem letu polovico vseh za letos predvidenih izdelkov, smo lahko zares zadovoljni. Dovolj naročil pomeni tako polno zasedenost kapacitet, kot dovolj dela za vse zaposlene.

Proizvodni program smo oblikovali tako, da je uravnotežen z razvojem slovenske kovinske predelovalne industrije. Odtod izhajajo tudi integracijski procesi, katerih nosilec je na svojem področju Litostroj.

Samoupravljanje je pri nas doseglo kvalitativno popolnost, ki se v celoti odraža v zapisanih in izvajanih pravicah ter dolžnostih proizvajalcev. V ustavnih amandmajih in nato v ustavi zapisana določila so postala del našega življenja in vsakdanje prakse. Dvajsetletne izkušnje samoupravljanja v naši tovarni so pripomogle k temu, da določila ustave že živijo. O tem priča med drugim prav gotovo tudi zagnanost, s katero gospodarimo v temeljnih organizacijah združenega dela.

V zadnjem času dobiva tisti del medčloveških odnosov, ki prehaja na področje medsebojnih odnosov, drugačen, globlji in bolj vsestranski pomen. Tudi kadar govorimo o tovariških odnosih med delavci, lahko trdimo, da bo uveljavitev temeljnih organizacij jamstvo za nekaj novega. Večkrat se z veseljem spominjamo prvega poveljnega obdobja in prvih let graditve tovarne. Ali je bilo tovarništvo takrat res drugačno kot danes? Prve izkušnje znotraj temeljnih organizacij združenega dela nam dokazujejo, da staro tovarništvo še vedno živi. Imenujemo ga solidarnost, a tudi v težkih trenutkih smo ga nekajkrat preskusili. Če bomo še naprej tako kot do sedaj skrbeli za človeka, potem nam bosta pojma tovarništvo in solidarnost zlita v eno, jamstvo za tisto novo, kar načrtujemo v tovarni in v celotni naši družbi.

Ko se oziramo nazaj in usmerjamo pogled naprej, ne moremo mimo ocene pomena Litostroja za celotno jugoslovansko gospodarstvo. Tako kot se je v svojem začetku Litostroj pomembno vključil v izgradnjo energetskih baz porušene domovine, danes z vključevanjem v mednarodno delitev dela med drugimi podjetji uspešno predstavlja Jugoslavijo po vsem svetu. Pot, ki jo ubiramo, sloni na prizadevanjih izkušene kolektive, ki mu ob jubileju želimo še mnogo takih uspehov, kot jih je v minulih šestindvajsetih letih že mnogokrat požel.

Pregled polletnih rezultatov dela v letu 1973

Visoka ali nizka proizvodnja terja podrobnejše osvetljevanje njenih dejavnikov, kot so, denimo, materialna in energetska oskrba in delavci. Da bi dobili pregled razvoja naše panoge, oziroma, da bi videli, kako izpolnjujemo plan posameznih proizvodov, priobčujemo polletni prikaz fizičnih rezultatov skupne in blagovne proizvodnje ter blagovne in interne realizacije za celotno podjetje po TOZD.

Naziv proizvoda	Izvršitev načrta I-VI. 1973 %	Izvršitev letnega načrta %	Odnos proti I-VI. v letu 1972 %
Vodne turbine	67,1	32,4	112,4
Črpalke	98,1	48,8	114,7
Žerjavi in reduktorji	96,3	69,2	77,2
Oprema za cementarne	157,1	103,7	177,9
Diesel motorji	59,6	30,1	82,0
Talna transportna sredstva	74,5	29,5	67,8
Hidravlične stiskalnice	97,5	56,3	137,2
Strojni deli	82,8	36,7	101,9
Orodje	110,0	54,1	95,4
TOZD FI	81,5	40,5	95,8
Ulitki jeklene litine	105,6	50,6	97,0
Ulitki sive litine	102,3	53,6	121,2
Ulitki specialne litine	102,6	53,0	78,9
Zvarjenci	93,3	49,6	91,2
Odkovki	104,5	54,7	87,5
TOZD PI	100,2	51,2	96,5
Kisik	114,2	57,2	99,0
TOZD IVET	114,2	57,2	99,0
Tiskovine	63,3	38,0	52,1
TOZD ZSE	63,3	38,0	52,1
Skupna proizvodnja	92,2	46,5	96,5
Blagovna proizvodnja	83,8	41,8	94,6
Blagovna realizacija	75,0	37,5	94,2
Interna realizacija	109,6	56,3	96,7

Letošnja polletna proizvodnja glede na polletni načrt je dosežena: 92,2 %. Od začrtanih smeric močno odstopajo: diesel motorji, turbine, talna transportna sredstva in strojni deli. Opazno odstopanje opazamo tudi pri črpalkah, žerjavih, hidravličnih stiskalnicah in zvarjencih. Nad začrtanimi smernicami je proizvodnja opreme za cementarne, orodje, ulitki jeklo, sive in specialne litine ter kisik. Glede na enako obdobje 1972. leta se je najbolj opazno povečala proizvodnja turbin, črpalk, opreme za cementarne, stiskalnic in ulitkov sive litine. Večje odstopanje od 1972. leta opazamo pri žerjavih in reduktorjih, diesel motorjih, talnih transportnih sredstvih, ulitkih specialne litine, odkovkih in zvarjencih.

Da bi imeli predstavbo v kakšni meri smo udeleženi z našo proizvodnjo napram republiški — v kovinski industriji — podajamo fizični pregled proizvodnje za nekatere proizvode za prvo polletje, in sicer:

Naziv proizvoda	Udeležba nasproti republiški kovin. industr.
turbine	100,0
črpalke	46,2
žerjavi in reduktorji	8,0
diesel motorji	73,1
talna transportna sredstva	29,8
strojni deli	6,3
jekleni odlitki	22,8
zvarjenci	22,7

Ekstremni negativni vpliv sezone v januarju se je povečal v ekstremno pozitiven vpliv v juniju. Na razlike v proizvodnji

med meseci vpliva delno zmanjšano število delovnih dni v januarju in maju. Kumulativni pregled skupne in blagovne proizvodnje ter blagovne in interne realizacije za celotno osnovno proizvodnjo ponazarjamo s stolpičastimi grafikoni.

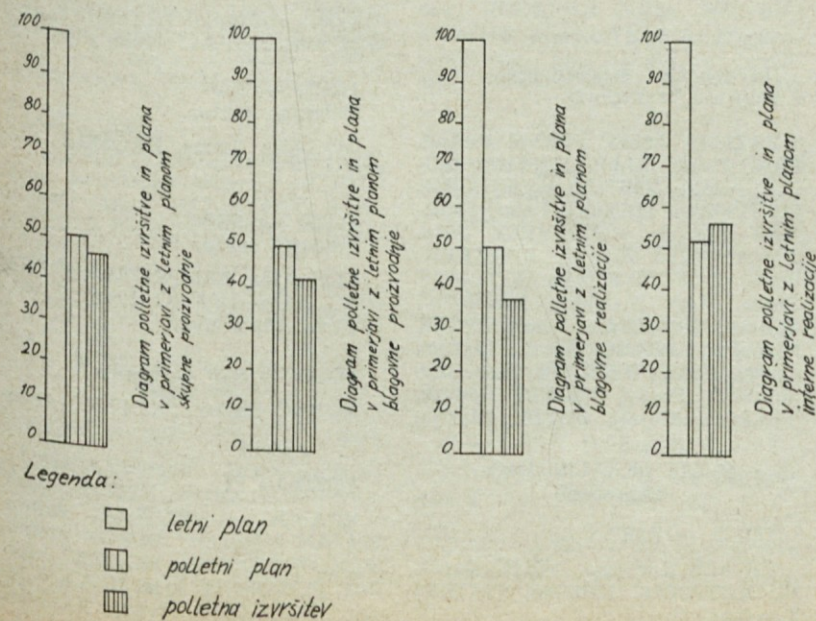
Fakturirana realizacija:

Pri dobrem stanju naročil za domači trg in izvoz se je poslabšalo stanje plačanih računov. Fakturirana realizacija je nekoliko boljša kot količinska proizvodnja in je po dosedanjih zaključkih v celoti presežena za 11 %. Seveda je razmerje med domačim trgom in izvozom drugačno od planiranega in je za prvo polletje leta 1973 naslednje:

	Izvršitev načrta I-VI. v %	Izvršitev letnega načrta v %	Odnos I-VI. 1972 v %
Domači trg	176,7	138,3	131,4
izvoz	23,0	53,4	161,2
podjetje	128,6	111,5	135,2

Osební dohodki:

V gospodarstvu SRS so se osebni dohodki v prvih mesecih letošnjega leta povečali za 67,00 dinarjev in znašajo 2040,00 din. Povprečni osebni dohodek naše gospodarske organizacije v prvem polletju letošnjega leta znaša 2162,00 dinarjev. Kako so potekala izplačila napram začrtanim smernicam in za koliko so se dvignila napram letu 1972 vidimo v razpredelnici zgoraj.

	Izplačano glede na mes. načrt %	Izplačano glede na letni načrt %	Izplačano glede na leto 1972 %
marec	99,1	7,9	116,6
april	95,6	7,7	114,3
maj	96,4	7,9	114,3
junij	95,4	7,9	115,0
polletno popnečje	97,1	46,8	116,0

Na koncu si še oglejmo polletne rezultate proizvodnje delovne sile ter proizvedenih ton na osebo v zadnjih petih letih.

Spodnji pregled nam pokaže grobo sliko proizvodnosti na ose-

leto	1969	1970	1971	1972	1973
proizvodnja v tonah	8412,2	9514,9	10536,7	10016,4	9669,6
polletno popr. del. sile	2964	3142	3220	3190	3140
ton na osebo	2,83	3,03	3,27	3,14	3,08

S. E.

Izpolnjevanje plana v TOZD FI

Vsekakor je gospodarski načrt podjetja eden od najpomembnejših samoupravnih aktov. Vsebuje namreč pomembne cilje, ki jih želi podjetje doseči z namenom, da zagotovi svoj obstoj in nadaljnji razvoj. To pa podjetju uspe le, če takoj na štartu poslovnega leta opredeli vse naloge in obveznosti, ki izhajajo iz gospodarskega načrta in njihovo izpolnjevanje med letom sprotno kontrolira in vse sodelujoče o tem tudi informira.

Ti splošni nasveti še kako veljajo za naše podjetje, za naše temeljne organizacije združenega dela in službe. Splošna načela dobrega gospodarjenja pa smo navedli tudi zato, ker bomo te dni obravnavali polletna poslovna poročila. Torej je ravno primeren čas za to, da kritično ocenimo naše delo in rezultate.

In kaj naj ocenjujemo? Najbolj primerna stvar so naši finalni proizvodi. V njih je v pravem pomenu besede vsebovano združeno delo članov delovne skupnosti — od pridobitve naročila do predaje proizvoda naročniku. Zanimiva bi bila anketa, v kateri naj bi vsakdo izmed nas odgovoril na primer na vprašanje, kaj in na kakšen način je pripomogel h količinski, kakovostni in pravočasni realizaciji naročil. No, in ker se najbrž ne bomo odločili za takšno anketo o prispevku posameznikov, pa je poročanje posameznih organizacijskih enot o svojem delu nujno in potrebno. Pri tem pa nikakor ne smemo zreducirati teh poročil na ugotovitve, da redno vsakega petnajstega v mesecu prejemamo osebne dohodke, da nismo v minusu, da je naročil dovolj in celo preveč in podobno. Bolje je upoštevati načelo, da v gospodarstvu nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še bolje. Sicer pa, kakšna je trenutna resnica? Redno izplačevanje osebnih dohodkov podjetje težko uresničuje. Tudi stroški v času stabilizacije jugoslovanskega gospodarstva kritično naraščajo! Res pa je, da je trenutno naročil dovolj in celo preveč za naše zmogljivosti. Toda takšno zadovoljstvo je lahko zelo kratkotrajno, če ne bomo naročil realizirali v dogovorjenih rokih. Naš letošnji gospodarski načrt je namreč v celoti pokrit z naročili oziroma naročil je celo več. Zato je gornje opozorilo upravičeno. Po drugi strani pa je takšno stanje naročil lahko dobro izhodišče oziroma tudi velike možnosti za ugodne poslovne rezultate, seveda če..., da splošno poznanih pogojev sploh ne ponavljamo.

Enega od navedenih pogojev pa je le vredno omeniti, in sicer realizacijo naročil, čeprav poenostavljeno izraženo s tonažo. Za njo se namreč skriva vse: če je velika in zadostna, se v njej zrcali naše uspešno delo, če pa je nezadovoljiva, pa poleg objektivnih vzrokov celo naša neuspešnost, ki pa jo je nujno odpraviti.

Nekoliko daljše uvodne misli smo navedli predvsem zaradi dveh vedno prisotnih vprašanj: — kako kontrolirati naše delo in — kako o tem informirati vse sodelavce.

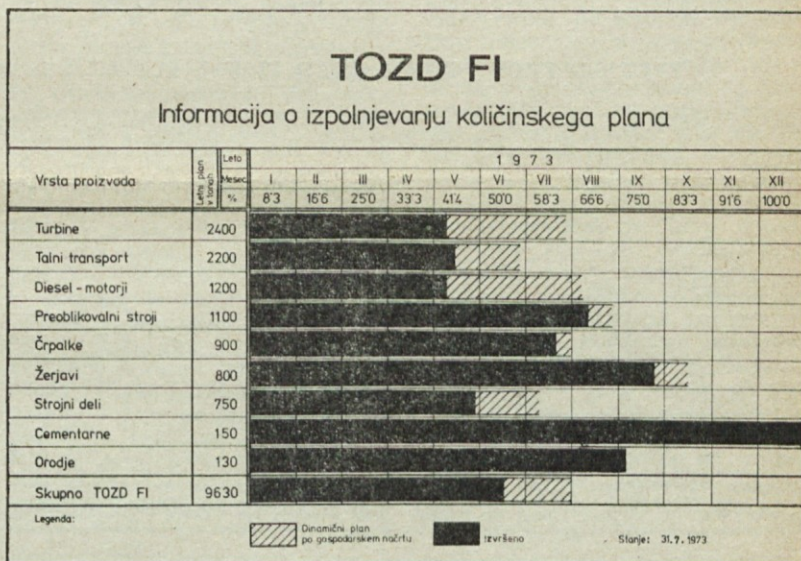
Resda je poslovno poročilo najboljše in vsestranska informacija, toda žal ga je možno izdelati dokaj pozno za poslovnimi

bo po letih. Prvo polletje leta 1973 se giblje nekako v poprečju zadnjih petih let. Kakšen naj bo torej zaključek našega gospodarjenja v prvem polletju?

Z gotovostjo lahko rečemo, da je zadovoljivo, nikakor pa ne smemo biti zadovoljni s tem rezultatom, kajti lahko bi gospodarili še boljše. To nam mora biti cilj in tudi dolžnost.

Po sedmih mesecih je izpolnitev letnega plana naslednja:

	%
cementarne	103,6
žerjavi	72,6
orodje	67,3
preoblikovalni stroji	60,9
črpalke	55,0
strojni deli	40,6
talni transport	37,0
Diesel motorji	35,4
turbine	35,3
skupno TOZD FI	45,5

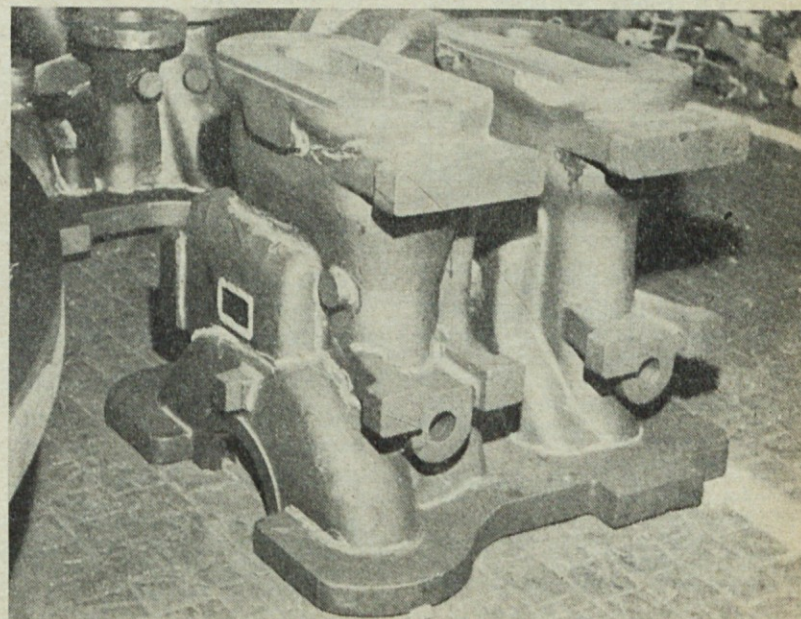
kar je označeno s poševnimi črtami, to bi morali proizvesti, proizvedli pa smo toliko, kolikor je označeno s črnim. Kdor pa je malo bolj vešč številik in odstotkov, pa mu tabela nudi še vrsto drugih podatkov.

Ker v juliju naš časopis ni izšel, imamo na razpolago kar dve tabeli, za junij in julij, toda vseeno objavljamo le julijsko. Za

Dobri rezultati so tisti, ki so večji od 58,3 odstotka. To so le cementarne, žerjavi, orodje in preoblikovalni stroji, zelo blizu pa so tudi črpalke.

Prepričani smo, da smo si na dopustu nabrali dovolj svežih moči za uspešnejši finiš. Do konca leta je namreč še pet mesecev!

V. N.

Zgornji in spodnji del parne turbine, ki smo jo izdelali za naročnika iz Firenc

Polletni proizvodni rezultati TOZD-PI

Iz diagrama je razvidno, da obrat livarne jeklene litine izpolnjuje polletni plan s 105 %. Blagovna proizvodnja je po dinamičnem planu realizirana le z 91,4 %, medtem je proizvodnja za TOZD FI po dinamičnem planu dosežena s 160 %, pri čemer ugotavljamo, da je plan interne proizvodnje za vse leto 1400 ton. V prvem polletju smo izdelali 809,6 ton, kar pomeni 57,8 % letnega plana.

Livarna sive litine izpolnjuje dinamični plan 102,3 %, blagovna proizvodnja je realizirana 68,1 %, interna 129,5 %. Plan realizacije za sivo litino v letu 1973 znaša 1200 ton, od katerih je bilo izdelano v prvem polletju 831,4 ton ali 69,2 %.

Poudarimo naj, da obremenitev z naročili za interno proizvodnjo specialne litine ni bila tolikšna kot prej, saj znaša letni plan le 50 ton glede na skupni celoletni plan 900 ton. Realizacija za interno proizvodnjo je znašala 20,9 ton ali 41,8 % in za blagovno proizvodnjo 456,2 ton ali 53,7 % od letnega plana 850 ton.

Letni plan zvarjencev je 3500 ton in ob polletni realizaciji 1735,4 ton je to 49,6 %. Kumulativni dinamični plan 1860 ton je tako izpolnjen s 93,3 %.

Kovačija z odkovki zelo dobro izpolnjuje plan, tako da so od skupno planiranih 300 ton realizirali 164,1 ton, kar znaša 54,7 %. Ob dinamičnem planu 157 ton pomeni ta realizacija 104,5 %. V modelni mizarni je letni plan 100.000 Nč in je realiziran s 53.500 Nč, kar znaša 53,5 % in ob dinamičnem planu 50.000 Nč je realiziran s 107 %.

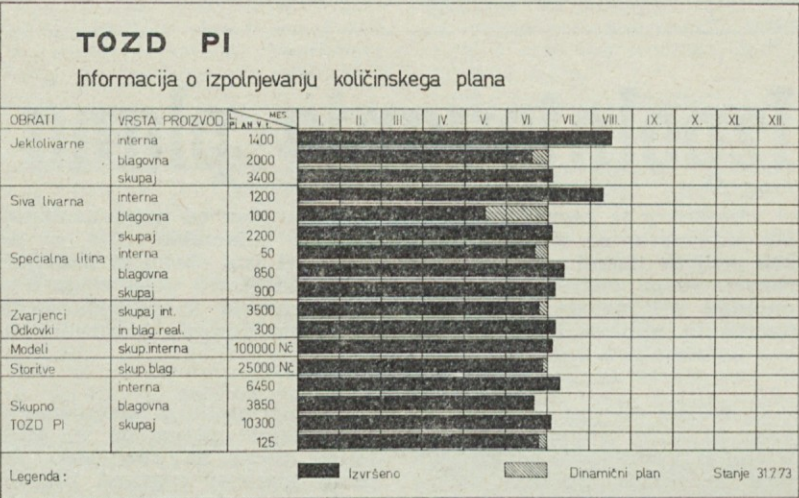
In kako smo v TOZD PI finančno poslovali? Pozitivni rezultati znašajo 7.890.000 din, pri čemer lahko ugotovimo naslednje rezultate po posameznih dejavnostih:

Livarna jeklene litine + 3.680.000 din
Livarna sive litine + 2.700.000 din
Pločevinarna + 1.470.000 din
Modelna mizarna — 77.000 din

Kar se tiče rezultata modelne mizarne, so vzrok za tak rezultat najbrž cene storitev modelno-mizarskih del, ki so v ceniku za 1973 neustrezno oblikovane.

Iz pregleda proizvodnje je razvidno, da smo v TOZD PI dobro gospodarili in dosegli pozitivne finančne rezultate kakor tudi količinske rezultate, kar nas vsekakor spodbuja h kvalitetnejšemu delu, boljši organizaciji dela in varčevanju pri delu.

— Sil —

Novo naročilo

Livarna jeklene litine je prejela naročilo treh kompletov parnih turbin v teži 20 ton katerih vrednost znaša 18.885.780 Lit. Turbine bodo izdelali za firmo Nuovo Pignone iz Firenc, naro-

čilo pa je Litostroju posredoval Maschinoimpex Zagreb. Prva turbina je že ulita in pričakujemo, da bodo dela končana do pogodbenega roka.

PREGLED PROIZVODNJE TOZD PI V I. POLLETJU 1973 PO VRSTI PROIZVODOV

Vrste proizvodov	Jeklene litine			Siva litina			Special. litina			Zvarjenci			Odkovki			Skupaj polizdelki		
	letni plan	polletno izvršeno	%	letni plan	polletno izvršeno	%	letni plan	polletno izvršeno	%	letni plan	polletno izvršeno	%	letni plan	polletno izvršeno	%	letni plan	polletno izvršeno	%
Turbine	585	393,6	67,5	56	111,9	200,0	7	-	-	1257	568,2	44,6	28	0,6	2,14	1933	1074,3	55,5
Črpalke	18	48,1	184,0	182	120,9	66,7	12	0,7	5,6	344	109,0	31,6	7	0,1	1,43	563	278,8	49,3
Žerjevi	65	35,1	54,0	24	8,2	33,4	-	-	-	372	209,2	56,2	6	10,5	17,5	467	263,0	56,3
Cementarne	29	27,0	93,0	4	7,3	183,0	13	0,5	3,8	80	39,7	44,5	3	0,8	26,6	129	71,3	55,3
Diesel motorji	130	42,4	32,6	376	374,1	99,5	-	0,2	-	92	64,8	70,5	42	39,4	94,0	640	520,9	82,5
TTS	137	65,3	47,6	371	169,6	44,5	-	-	-	530	246,7	46,5	124	43,0	34,6	1162	524,6	45,0
Hid. stisk.	132	50,9	38,5	51	7,9	15,7	-	-	-	307	103,2	33,2	13	4,9	37,7	503	166,9	33,0
Strojni deli	298	145,6	48,8	132	17,8	13,5	2	-	-	5	4,1	82,0	18	0,2	1,11	446	167,7	37,4
Spec. orodje	6	1,5	25,0	13	13,6	103,0	16	19,4	121,5	13	-	-	1	-	-	49	34,5	70,5
Storitve PK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	500	394,9	79,2	58	64,5	111,2	598	459,4	82,2
SKUPAJ	1400	809,6	57,8	1200	831,4	69,2	50	20,7	41,0	3500	1735,8	49,7	300	164,0	54,6	6450	3561,5	55,3
Blagovna	2000	912,2	45,5	1000	348,0	34,8	850	456,4	53,6	-	-	-	-	-	-	3850	1716,6	44,6
SKUPNO	3400	1721,8	50,7	2200	1179,4	53,5	900	477,1	53,0	3500	1735,8	49,7	300	164,0	54,6	10300	5278,1	51,2

NOVICE IZ TOZD PI

NOVA ELEKTRIČNA ŽLEBILNIKA

V čistilnici jeklene litine so dobili dva nova električna žlebilnika, za katera so pripravili že priključke, tako da bodo v kratkem pričeli z delom v treh izmenah. Delo z novimi električnimi žlebilniki terja tudi spremembo organizacije dela.

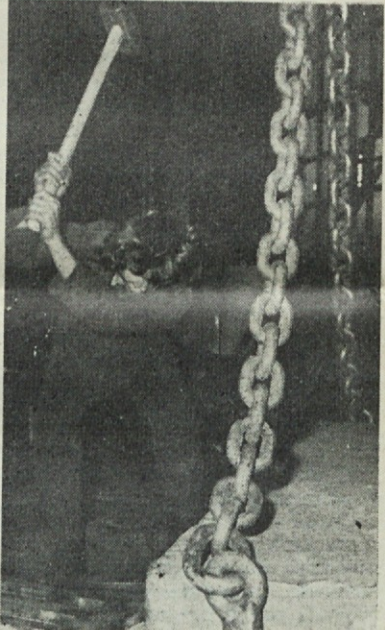
SPREJET INVESTICIJSKI PROGRAM

Svet TOZD PI je na svoji izredni seji sprejel investicijski program za izkoriščanje amortizacijskega sklada za 1973 do 1981 leta. Strojne bodo nabavili v SZ. Od sedmih, v skupni vrednosti 14.276.489 din, prejme TOZD PI kovaško kladivo v vrednosti 209.066 din. Ta stroj bo nadomestil že povsem amortizirano in skoraj neuporabno kladivo LOB-DEL v kovačiji. Čeprav so ostali stroji namenjeni za TOZD FI, je tudi Svet TOZD PI podal ustrezno soglasje za nabavo stroja. Nakup investicijske opreme za TOZD PI je Svet potrdil, pri čemer prihaja v poštev nabava indukcijske peči in livarske opreme za specialno litino. Najugodnejši ponudnik za izdelavo indukcijske peči je švicarska tvrdka BBC, livarsko opremo bo izdelal edini jugoslovanski proizvajalec GOSTOL iz Nove Gorice. Vsa oprema bo kupljena iz sredstev amortizacijskega sklada s štiri- oziroma petletnim posojilom.

POZITIVNO POSLOVANJE

Ob obravnavi poslovnega poročila za prvo četrtletje 1973 so na seji Sveta TOZD PI živahno

razpravljali o poročilu, iz katerega je razvidno, da smo edina TOZD, ki je poslovala z dobičkom. V prvem četrtletju je odpisanih 4.993.847,39 din terjatev, kar je izvedeno po zakonskih določilih o odpisu 25 % neplačanih terjatev starih nad 90 dni za celotno podjetje, ki so razdeljena na osnovi udeležbe posamezne TOZD PI v faktorni vrednosti produkta. Toda te terjatve niso odpisane, ker so to praktično krediti našim kupcem, ki bodo vnovčeni v naslednjem letu in razdeljeni po TOZD kot izredni dohodek. Novost poslovnega poročila je v tem, da je bil obračun poizkusno izdelan prek interne banke.

JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI

Podjetje Litostroj se bo v mesecu septembru zahvalilo svojim članom za dolgoletno sodelovanje.

10 let so v Litostroju zaposleni:

TOZD — ZSE
(zunanja storitvena enota)

MIKLAČIČ Alojz, PONIKVAR Anton, VOLF Marija, GALIČ Seida, VOLF Jožefa, FUDURIČ Rok, NOVAK Jurij, PERKOVIČ Marija, ROTAREVIČ Živka.

TOZD — ICL
(Izobraževalni center Litostroj)

KODRIČ NATAŠA, URANKAR Viktor, RIFEL Ferdinand, JEŽEK Vida, KRPAN Stanko.

TOZD — SSP
(Splošne službe podjetja)

ŠTRUKLEC Vinko, KONESTABO Branislava, LORBEK Rihard, KRALJ Franc, dipl. inž.

TOZD — SSP
KSS (Kadrovsko splošni sektor)

KUŠLJEVIČ Marija, LJUBOJA Branko, VINCETIČ Mato, ŽNIDARIČ Ivan.

TOZD — SSP
Sektor za projektiranje in razvoj

BARAJIČ Svetozar, HOBEL Ivan, POŽUN Stanislav, PRUDIČ Jože, SNOJ Franc, TUŠAR Ivan, JANEŽEVEC Jožefa, MARMILIČ Veljko.

TOZD — SSP

Nabavni sektor

REBOV Milan, REGENT Hermína, PREVEC Bernarda, KOREN Boris, BREZOVIK Janez, HLEBEC Rudolf, JEVNIKAR Martin, TROBEC Marija, VIDENIČ Jože.

TOZD — SSP

Prodajni sektor

BOLTA Marijana, POPIT Vinko, VITOROVIČ Barbara, ZOBEC Anton, DJURIČ Miroslav, KNEŽEVIČ Nikola inž., PENSA Vida, ŠKARABOT Dušan, PRIJATELJ Ivan, PRVINŠEK Janez, TAJNIKAR Marija.

TOZD — SSP — Servis

LINDIČ Viktor, ČADEŽ Janez.

TOZD — SSP — Računovodstvo

HAJRIČ Majda, dipl. oec., KUCHAR Nada, ŠIMENC Bernarda, NOVAK Anton, RAČKI Milan, VODLAN Jože, ZARNIK Marija.

TOZD — PI

(Proizvodnja polizdelkov)

BIVIC Alojz, DJORDJEVIČ Stojan, IGLIČ Jelisaveta, PODLIPNIK Marija, DERNULOVEC Maksimilijan, KALŠEK Marijana, MILETIČ Vaso, PETERKA Veronika, ŠČEK Marija, TAKIČ Tomislav, VIDIČ Marija-Majda, GOMILAR Slavko, PENKO Slavko, dipl. inž., ERJAN-

VEC Anton, ORAŽEM Janko, GORC Jože, MAVER Jožef, NOVAK Franjo, TEKAVČIČ Edvard, MESTNIK Damjan, ROGAČ Rafael, VUZEM Martin, ŽUPAN Franc, LEŠNJAK Alojz, GLIVAR Jože, KUŽNIK Karel, GALE Franc, KOROŠEC Anton, KOZMELJ Jože, PLEŠEC Miroslav, TERTNIK Marta, BAČEVIČ Blagoje, HUDOLIN Leopold, KRANJC Slavko, MOMČILOVIČ Dušan, PAVLIN Ivan, REBERNIK Avgust, VIDIČ Mirko, ZABRET Slavko, ADAMIČ Anton, BANKO Stanislav, BRECELJNIK Peter, GORJUP Franc, MAVER Karel, MEGLIN Ivan, MIŠMAŠ Anton, MIŠMAŠ Janez, OZIMEK Drago, PEČJAK Anton, PUGELJ Janez, SELŠEK Ivan, ŠTREKELJ Vincenc, TURK Jože, VIDMAR Feliks, VIDRIH Viktor, ZGONC Jože.

TOZD FI

(Finalni izdelki)

BOKAL Franc, DRČA Janez, FERME Janez, FERME Mihael, FI-FOLT Štefan, GABERŠEK Jožef, GERJEVIČ Marjan-Stane, GLAČ Ciril, GRABNAR Ljudmila, HOČVAR Stanislav, HRIBAR Jože, JENKO Andrej, KAMIN Stanislav, KONCILIJA Milan, KOŽUH Franc, KRAŠEVEC Janez, KUSTERLE Ivan, LAZNIK Vladimir, LOVŠE Jože, MAROLT Janez, MEGLIČ Marija, MOHAR Franc, MOHORČIČ Rudolf, NIKOLOV Sokrat, PAPEŽ Janez, PLANKAR Viktor, PLESTENJAK Marija, PUGELJ An-

ton, PUGELJ Ludvik, RAJER Jože, RUDOLF Branimir, RUPERČIČ Andrej, RUS Jože, SEDEJ Vladimir, ŠAJN Marjan, ŠIFRER Janez, ŠKERBEC Franc, VINCEK Djuro, ŠTRAUS Ludvik, ZIDANIČ Zvonimir, ŽNIDARŠIČ Anton, AJNIK Jože, BERTONCELJ Andrej, ELIKAN Ivan, FLORJAN Leopold, HABJAN Albin, KOKOVNIK Franc, KONCILIJA Anton, PADERČIČ Anton, PIRC Anton, POLANEC Martin, ROUDI Karel, ŠOPAR Anton, ŽUPAN Anton.

TOZD — IVET

(Investicije, vzdrževanje, energija, transport)

FAZLIJA Musa, FERME Rudolf, FRAS Franc, GALIČ Hajdurin, GOLOB Adolf, GOSTIŠA Egidij, GROŠELJ Vinko, HABINC Peter, HORVAT Marjan, HRIBEVIČ Jože, JOVANOVIČ Živojin, KNEŽEVIČ Boris, KOKOT Slavko, KOLARIČ Janez, MAV Stanislav, MEHMETI Bajram, OMAHNA Janez, PEČEK Miroslav, PERKO Ivan, PETAN Janko, SEMPRIMOŽNIK Stanislav, SLOVŠA Franc, VIDRIH Ludvik, VINTAR Alojzij, ŽUŽEK Marija.

15 let so v Litostroju zaposleni:

TOZD — ZSE

CIGALE Karolina, VELIČ Derviša, KATANAC Kristina, PROSEN Karolina.

TOZD — ICL

ŠMID Stane, ŽALEC Alojz.

TOZD — SSP POAE in direkcija

AŽMAN Angelca

TOZD — SSP — KSS

GAL Janez, GALIČ Dževad, KOROŠEC Janez, PIRIH Marija, MEDVEŠEK Agica.

TOZD — SSP

Sektor za projektiranje in razvoj
ŽORŽ Antonija, HUDNIK Franc, dipl. inž., KOVAČ Alojz, dipl. inž.

TOZD — SSP

Nabavni sektor

GOGALA Janez, KROŠELJ Vladislav.

TOZD — SSP

Prodajni sektor

KOS Alda, ERMAN Anton, PEZDIRC Jože, IVANC Ivan, ŽIVANOVIČ Leposlava.

TOZD — SSP — Servis

KOPAČ Rajko, ŠKOFLEK Antonija.

TOZD — PI

KRANJC — KUŠLAN Anton, BIZJAN Vladimir, ŠAVOR Anton, VUKOVIČ Djordje, HORVAT Marjeta, PODOBNIK Jože, KALAN Janez, POLAJŽAR Ivan, BASNEC

Uspešno delo mladih

Mladi smo bili in bomo med najnaprednejšimi in najrevolucionarnejšimi delovnimi ljudmi. Delovni ljudje s svojim znanjem in delom predstavljamo najpomembnejši činitelj v proizvodnem procesu.

V naši samoupravni družbi je poleg dobro organiziranega poslovnega procesa zelo pomembna organiziranost in delo družbeno političnih organizacij, katerih delo se odraža z enotnim nastopom v vseh samoupravnih strukturah.

Vrnimo se nekaj let nazaj, tja v leto 1969. To leto je bilo prelomno v delu mladih v mladinski organizaciji v tovarni. Pred volilno konferenco mladinskega komiteja ZK Litostroj ustanovljen aktiv mladih komunistov, ki je združil vse mlade komuniste, ki so bili do takrat raztreseni po vsej tovarni. Od takrat naprej je tudi delo mladih v mladinski organizaciji pridobilo na idejni in akcijski moči, saj smo mladi komunisti in vsi napredni mladi delavci in delavke idejno jedro dela v zvezi mladine.

Čeprav smo bili takrat na ravni tovarne centralno organizirani, smo pričeli zavzeto delati. V letih 1970—1973 smo organizirali sedem izobraževalnih seminarjev, na katerih smo usposobili več kot 100 mladincev za delo v zvezi mladine, v samoupravni celoti — TOZD, kakor tudi za hitrejšo uveljavitev na delovnih mestih, kjer živijo in delajo. Omeniti je potrebno, da je val fluktuacije mnoge mladince in mladinke, ki so se izobražili na teh seminarjih, speljal v druge delovne organizacije, kjer nekateri zelo uspešno delajo v DPO in samoupravnih organih.

Mnogi mladinci in mladinke so ob načrtu in poglobljenem delu v ZM v teh letih okrepili vrste ZK, kjer predstavljajo mladi del delovnih ljudi iz neposredne proizvodnje.

Prav tako smo uspeli vključiti veliko število mladih v izvršilne organe v ZK, kakor tudi v množičnejšo DPO delavcev, v sindikalno organizacijo. Vključevanje v samoupravna telesa je bilo uspešno, čeprav smo na tem področju naredili najmanj. Tudi na interesnih področjih, kot so šport, rekreacija in kultura, smo uspeli povečati aktivnost. Omeniti je potrebno, da smo se pri akcijah stalno povezovali z IO sindikata.

Uspešno delo mladih v ZMS se je odražalo tudi navzven, kjer so nas zastopali mnogi naši mladinci na zelo odgovornih funkcijah. V okviru OK ZMS, MK

ZMS in RK ZMS smo se udeležili mnogih seminarjev, političnih šol in drugih izobraževalnih akcij. Na pohodih in mitingih smo obudili pridobitve revolucije in osvežili že zarjavelo politično zavest.

V novejšem obdobju — leto dni nazaj — smo odprli novo stran zgodovine dela mladih v tovarni. Pozorno smo prisluhnili za nas življenjsko pomembnim ustavnim spremembam. Dopolnila, ki so bila uzakonjena v letu 1972, so odločno usmerjena v dobro delavcev. Delovni ljudje, kot nosilci proizvodnje, smo pridobili tiste pravice, ki nam ob dolžnostih zagotavljajo, da razpolagamo z rezultati dela, kakor tudi z dohodki.

Seveda je bilo tudi od nas, mladinskih aktivistov, odvisno, kako bomo dopolnila uspešno izvedli v praksi. Razumljivo je, da s svojo aktivnostjo nismo izstopali pred drugimi organizacijami v podjetju. Takoj po ustanovitvi TOZD in po naši konferenci aktivna smo odločili, da se tudi mi prilagodimo novim razmeram v tovarni in decentraliziramo centralno mladinsko organizacijo.

Na novo organizirani smo dočakali Titovo pismo in II. konferenco ZKJ, ki je govorila o vlogi in nalogah mlade generacije v razvoju naše samoupravne družbe. Revolucionarnost, ta opevana vrlina delovnih ljudi, nas je postavila v prve bojne črte. V tovarni smo opozorili na nekatere dokazane in nedokazane nepravilnosti, ki jih obsoja Tito-

organizacijo. Omeniti moramo, da za naše nove načrte organiziranosti nismo dobili kaj prida nasvetov s strani drugih forumov mladinske organizacije, saj je 5. seja republiške konference ZMS bila šele meseca junija, mi pa smo se prav v tistem obdobju že pripravljali za ustanovitev prvih aktivov v TOZD. Vse ni šlo po načrtu, saj smo prvi aktiv ustanovili meseca septembra. Toda uspehi niso izostali. Naša aktivnost, stik z vsemi mladimi se je povečal in v mesecu oktobra smo ustanovili še preostale aktivne v TOZD. Omenimo naj, da smo pri ustanavljanju aktivov naleteli na izredno pomoč s strani sindikatov, ZK kakor tudi vodstev TOZD. Bili smo tudi prvi v Sloveniji, ki smo reorganizirali mladinsko organizacijo.

Taka oblika organiziranosti je pokazala, da smo mladi zelo zainteresirani za reševanje svojih življenjskih problemov. Prepričani smo, da je sedanje delo mladinskih aktivov že pokazalo nekatere dobre rezultate.

Na novo organizirani smo dočakali Titovo pismo in II. konferenco ZKJ, ki je govorila o vlogi in nalogah mlade generacije v razvoju naše samoupravne družbe. Revolucionarnost, ta opevana vrlina delovnih ljudi, nas je postavila v prve bojne črte. V tovarni smo opozorili na nekatere dokazane in nedokazane nepravilnosti, ki jih obsoja Tito-

V TOZD FI so 29. 6. sprejeli v članstvo ZK naslednje tovariše: Ignaca Omahna, Jožeta Pojeta, Jova Degeneka, Jova Vraniča, Leopolda Permeta, Filipa Novaka, Jurija Vulkana in Čeda Boraka.

NOVI ČLANI ZK

Vodstvo osnovne organizacije ZK je 2. 8. 1973 sprejelo v svoje vrste sedem članov iz TOZD SS — projektivni oddelek.

Novi člani ZK so: Stanislav Mikek, Marjan Klemen, Jože Kastelic, Silvester Ravninar, inž. Boris Letnar, inž. Peter Vogrič in Branko Tkalec.

vo pismo, in na ta način sprožili aktivnost vseh naprednih delavcev.

Leto dni nazaj smo tudi poglobljeno razpravljali o izhodiščih za III. konferenco ZKJ. Naša razprava je bila usmerjena v povečanje vpliva delavcev iz neposredne proizvodnje na delo z mladimi ljudmi. Prav tako smo razpravljali o socialistično angažirani vzgoji, sistemu izobraževanja in razvoju šolskega sistema nasploh.

XXVI. konferenca našega aktivov in zbor mladih samoupravljalcev kovinske in elektro-industrije Slovenije so bili v letošnjem letu pomembni mejniki za uspešno nadaljnje vsebinsko delo mladinskih delavcev v ZM. Z organiziranostjo in zavzetostjo mladih smo se uspeli še bolj uveljaviti v podjetju, posebno v TOZD, uspešno pa smo tudi zastopani na vseh ravneh mladinske organizacije. Ob večji angažiranosti vseh naprednih mladincev in mladink v tovarni, posebno mladih komunistov, bi bilo v vsakem primeru naše delo še uspešnejše. Priznati moramo, da dobivamo z vsakim dnem priznanja od zunaj, vendar s tem ne smemo biti zadovoljni. Naše delo mora biti v bodoče takšno, da bo prodrlo v vse pore kolektiva. Da bomo zmanjšali nezainteresiranost, mo-

ramo povečati obveščanje. Za povečano vključevanje mladih v samoupravne organe, kjer smo zelo slabo zastopani, smo se zavzeli že na naši letni konferenci, vendar bodo sklepi, izrečeni na konferenci, dobili na moči šele takrat, kadar bodo le-te uresničili v praksi. Vsekakor nekateri sklepi ne obvezujejo samo mladinske organizacije, pač pa tudi ZK in sindikalno organizacijo, vse samoupravne organe, vodstva TOZD in vodstva podjetja.

Katere so naše aktualne naloge danes? V naslednjem mesecu bomo po aktivih razpravljali o osnutkih zvezne in republiške ustave, prav tako bomo skušali oceniti materiale za kongrese ZKJ in Slovenije. Pripraviti pa se moramo tudi na IX. kongres ZMS in ZMJ. V okviru tovarne se moramo mladi skupaj z vsemi člani kolektiva spoprijeti s perečimi problemi v proizvodnji, kot so: izpolnjevanje plana in rokov, usklajevanje nagrajevalne politike in reševanje nekaterih kadrovskih problemov. Ob koncu pozivamo napredne mladince in mladinke, naj se angažirajo v mladinskih aktivih v TOZD, saj bomo samo ob povečanem vplivu mladih zadostili potrebam proizvodnje in dolgoročnim ciljem Litostroja.

K O B

JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI

Ivan, HANC Anton, ŠEGINA Štefan, BEGIČ Drago, BEGUŠ Avgust, HREN Mijo, KOCJANČIČ Anton, GASPERLIN Franc, RIBIČ Leopold, VIZENTIN Ivan.

TOZD FI
Mehanska obdelava

KOVAČIČ Franc, POGAČNIK Ida, SRŠA Avgust, KNAPIČ Albin, KNEZ Ivan, MOHORIČ Franciška, NOVAK Franc, PATE Stanislav, PUGELJ Anton, SALAMON Vinko, ŠVARC Ivan, ŠVARC Silvester, COF Jože, GRMŠEK Alojz, POPOVIČ Mitar, CAR Henrik, ČADEŽ Ladislav, GAZIČ Smail, HORVAT Mijo, LAPUH Janko, ROT Marjan, TURK Jernej.

TOZD IVET
VUKOLIČ Radoslav, BRAJAK Ivan, MEDLOBI Martin, MOMČILOVIČ Milan, PETAKOVIČ Savo, ŠKEDELJ Rajko, ŽLOGAR Martin.

AMBULANTA
GRM Stane, KOVAČ Božena.

20 let so v Litostroju zaposleni:

TOZD — ZSE
GELEMANOVIČ Matej, KOŽUH Vinko, SOLCE Martin.

TOZD — ICL
MRAMOR Ludvik, MAŽGON Albert, RIHTARŠIČ Franc.

TOZD — SSP POAE in direkcija

KOLBL Darinko, dipl. inž., ŠUSTAR Anica, TOMAŽIN Alojz, TOPLAK Katarina, KOVAČ Mario.

TOZD — SSP — KSS

KANDUŠER Janja, ŠTRUS Jakob, CAFUTA Ivan.

TOZD — SSP

Sektor za projektiranje in razvoj
ANZELC Marjan, FRANTAR Andrej, HOČEVAR Dušan, dipl. inž., KOLENC Stanko, KOVAČIČ Zvonimir, dipl. inž., MAKŠAN Venčeslav, MEGLA Zlatka, MRAK Ivan.

TOZD — SSP — NS

ERŽEN Karel, GORENC Drago, MARN Stanislav, MUŠIČ Janez, MIHALJEC Josip.

TOZD — SSP
Prodajni sektor

GASPARI Karolina, KABAJ Elizabeta, PREŠEREN Ivan, LESKOVEC Marija, PANIČ Anton, ŽIVANOVIČ Velimir.

TOZD SSP — Servis

LOVENJAK Franc, VENGUST Anica.

TOZD — SSP — Računovodstvo

MIHELČIČ Anica, RIBIČ Ladislav.

TOZD PI

KREGAR Mitja, ZUPANČIČ Miroslav, GROM Janez, PODBEVŠEK Miroslav, ANDJELOV Jovan, BAŠIČ Ivan, KOMPOLŠEK Marjan, TOMAŽIN Jože, ZABKAR Anton, GORZETTI Stane, SOLCE Alojz, MRKUN Janez, TELBAN Rudolf, CELARC Marko, dipl. inž., DEMŠAR Matevž, OKORN Egidij, PAVC Ivan, ŠPAREMBLEK Jože, VIDOVIČ Vinko, VOGLAR Anton, ANŽIČ Franc, HORVAT Rudolf, KOPRIVEC Franc, KRALJ Jože, MITROVIČ Antonija, RUPERT Jože, ŠMIGOC Stanko, TOMC Milan, TOVORNIK Rudolf, ŽOHAR Peter.

TOZD — FI

Mehanska obdelava

ČEBRON Elio, FORTE Albin, KOKALJ Janez, PIPAN Gabrijel, SEME Bruno, ŠAVOR Marija, SKRLIN Ivan, BAHAR Janez, TRTNIK Franc, BOVHA Jože, HUČ Marjan, KNEZ Andrej, LAZNIK Franc, LOGAR Nikolaj, NOVAK Viktor, PEKOLJ Jože, RENDARIČ Ignac, REMŠAK Stane, ŠKOFLEK Matija, PODOBNIK Josip, ŠPILER Franc, VOLK Peter.

TOZD FI Montaža

ČERAJ Vlado, BELEHAR Anton, DRABIK Pavle, FRANKO Franc, KOŽELJ Vincencij, KUŠTER Ignac, MOHORIČ Stane, OMAHEN

Ignac, RAZPOTNIK Alojz, VISTER Marjan, KEJŽAR Stojan.

TOZD IVET

COLNARIČ Alojz, BOŠTJANČIČ Božidar, LANGERHOLC Franc, HORVAT Peter, CAFUTA Alojz, CERNJAK Anton, GOŠTE Ivan, ZIBERT Stane.

25 let so v Litostroju zaposleni:

TOZD — ZSE

BURIČ Ante, TOMAŽIN Nežka.

TOZD ICL

BOLČIČ Viktor, ŠTINE Bojan.

TOZD — SSP POAE

in direkcija
BRATKOVIČ Henrik, LESJAK Alojz, JESENŠEK Rudolf.

TOZD — SSP — KSS

STARAŠINIČ Janez

TOZD SSP

Sektor za projektiranje in razvoj
GERŠAK Alojz, PAJK Franc.

TOZD SSP — NS

MULEJ Matej, ŠPAROVEC Anton.

TOZD SSP

Prodajni sektor
STOPAR Jelka, KOKOL Egon, POTEKO Anica, PAVŠELJ Ivan.

TOZD — SSP — Računovodstvo

GRDEN Rajko, HOBEL Sonja, MOJŠKERC Zdenka.

TOZDI — PI

HREN Zvonka, ZORE Ludvik, KOCJANČIČ Rado, PIVK Franc, BIZOVIČAR Josip, KOZLEVČAR Franc, MASTEN Alojz, BARIČ Jurij, GALIČ Franc, KOGOJ Janez, POGAČNIK Viktor, BELCJAN Silvester, BRANK Peter, KOGOJ Drago, SELAN Dominik, VENE Anton, LOVŠE Anton.

TOZD FI

JURAK Štefan, STOPAR Emil, NADLIŠEK Leopold, KOSMAČ Bruno, JAGER Franc, KOBAL Niko, KOGOVŠEK Avgust, KOMAR Jože, KUŠTRIN Stane, MERČUN Anton, PERME Jakob, POTEKO Franc, PROSEN Andrej, PUSTOVRH Anton, REGENT Aleksander, STRLE Herman, TRONELJ Branko, MREŽAR Slavko, inž., RAČIČ Elizabeta, AVBELJ Jože, BUCIK Valentin, JUGOVIC Franc, KOKALJ Janez, SAZONOV Franc.

TOZD IVET

FAJDIGA Maks, KOKOL Greta, KOVAČIČ Franc, PAPEŽ Anton, ROBNIK Jože, SAMSA Rudi, TROŠT Ivan.

AMBULANTA

KOŽELJ Nežka-Janja

2. SEPTEMBRA 1973 PRAZNUJEMO 26. OBLETNICO PRIČETKA OBRATOVANJA TITOVIH ZAVODOV LITOSTROJ. V DOLGIH LETIH BORBE ZA VEČJO PRODUKTIVNOST DELA, ZA PRAVICE NAŠEGA DELOVNEGA ČLOVEKA, ZA HUMANIZACIJO ODNOSOV MED DELAVCI JE S POSEBNO KREPKIMI ČRKAMI ZAPISAN DATUM 2. SEPTEMBER 1950, KO SO LITOSTROJČANI PREVZELI TOVARNO V SVOJE ROKE. ENA OD NASLEDNJIH PRELOMNIC V NAŠI VEČ KOT ČETRTSTOLETNI TRADICIJI JE PRAV GOTOVO USTANOVITEV TEMELJNIH ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA, KI SO TISTE CELICE DRUŽBENO-EKONOMSKEGA SISTEMA, V KATERIH PRIDOBIVAJO DELAVCI DOHODEK, ODLOČAJO O NJEHOVI DELITVI TER UPRAVLJAJO S SREDSTVI DRUŽBENE REPRODUKCIJE. KER SMO HOTELI MALO PODROBNEJE POIZVEDI, KAKO SO SE V NAŠI DELOVNI ORGANIZACIJI UVELJAVILE TOZD, SMO POPROSILO ZA RAZGOVOR PREDSEDNIKA OSREDNJEGA DELAVSKEGA SVETA TER PREDSEDNIKE DELAVSKIH SVETOV TOZD. VPRAŠALI SMO JIH:

1. Že leto in več govorimo o uveljavitvi nove oblike samoupravljanja, o uvajanju TOZD v delovne organizacije. Litostroj je eden prvih pri nas, ki je začel z reorganizacijo. Kako vi, kot predsednik DS ene od TOZD, gledate na razlike med prejšnjimi DS in DS sedanjih TOZD?

2. Vsi vemo, da človeški organizem deluje brezhibno le tedaj, če so vsi njegovi organi zdravi in če vsi delujejo usklajeno. Prav tak primer je v našem podjetju, pa tudi v drugih, skratka v vseh tistih, ki imajo več TOZD. Kako bi po vašem mnenju še bolj utrdili povezavo med dejavnostjo TOZD, ki jih imamo v naši delovni organizaciji?

3. Pri nas imamo več družbeno-političnih organizacij, kot npr. sindikalno organizacijo, mladinsko organizacijo, aktiv ZK, organizacijo Zveze borcev itd. V kolikšni meri je čutili vpliv teh organizacij na gospodarjenje ter na samoupravne odločitve v delovni organizaciji in v posameznih TOZD?

4. Glede na to, da imajo delavci v okviru TOZD med drugim tudi pravico deliti dohodek, ki je ustvarjen v okviru njihovega dela, nas zanima, kakšno je vaše mnenje o tej pomembni samoupravljalčevi pravici?

5. Ali imate kot predsednik DS TOZD kakšno posebno željo, ki naj bi se vam čimprej uresničila?

KAROL GORNIK — predsednik osrednjega DS

1. Danes, ko uresničujemo tehtno vsebino dela delavskih ustavnih dopolnil o TOZD, se obenem spominjamo pretekla samoupravne ureditve — časa, ko so bili v Litostroju še obratni delavski sveti.

Obratni delavski sveti so v tistem času predstavljali prve oblike decentralizacije samoupravnega odločanja, in sicer prenos le-tega na manjše obrate, delovne enote, kar je že tedaj pomenilo, da neposredni proizvajalec samoupravno odloča.

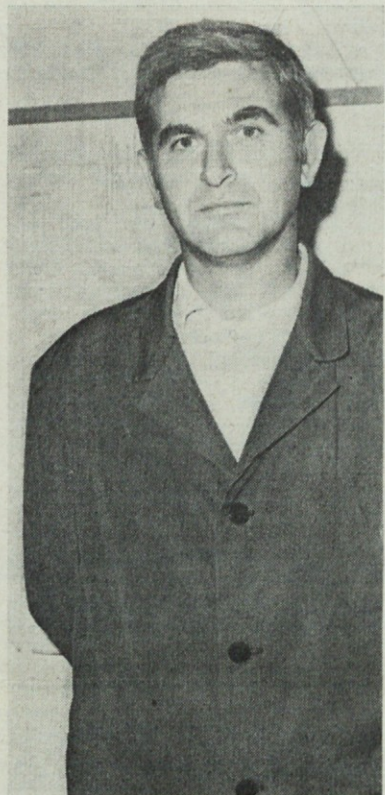
Že takrat je bil naš veliki cilj v tem, da se samoupravne pravice delavca, ki so zagotovljene z ustavo, ne bi končale zgolj na volitvah v samoupravne organe, pač pa, da bi se možnosti sodelovanja vseh zaposlenih na zborih delovnih ljudi tembolj povečale.

Lahko trdimo, da tedanja samoupravna organiziranost predstavlja začetne oblike, ki so v letih samoupravnega razvoja vplivale na današnje stanje. V naši ustavi so zapisane ne samo samoupravne pravice delavca v združenem delu, pač pa tudi dolžnosti, kar pomeni, da smo vsi delavci dolžni sodelovati pri neposrednem odločanju o ustvarjanju in delitvi dohodka, oziroma rezultata svojega dela.

Kljub razlikam v delu in vsebini med obratnimi delavskimi sveti in delavskimi sveti TOZD je na to vprašanje težko odgovoriti. Vemo, da ima naše samoupravljanje še posebno pestro razvojno pot, ki se ne da primerjati z drugimi sistemi družbene ureditve v svetu. To je verjetno tista posebnost naše samoupravne poti, ki nam ne nudi možnosti, da bi jo napačno ocenili, saj smo pri vseh odločitvah dolžni sodelovati vsi.

2. V aprilu 1972 smo se po samoupravni poti s sprejetjem osnovnega samoupravnega sporazuma o TOZD odločili za obseg, obliko in poslovni predmet sedanjih sedem TOZD. Če bi nekomu,

ki ne pozna Litostroja, našli te sedem TOZD in njihove poslovne predmete, bo morda res pomislil, da so si nekatere TOZD tako različne, da nimajo mnogo skupnega. Naša združena delovna organizacija je zaradi proizvodnega programa in sedanjih razsežnosti tako

enotno povezana med seboj, da bi bilo težko razmejiti proizvodne TOZD. Prav zato nam ustanovitev TOZD ni pomenila ustvarjanja razlik med obrati Litostroja.

Naši sedanji samoupravni dokumenti in bodoči statuti TOZD in združenega podjetja bodo skušali doseči, da bi združeno podjetje postalo ena samoupravna skupnost, ali kakor je v vprašanju rečeno, eno telo z zdravimi udi, ki ubrano delujejo.

3. Vpliv družbeno-političnih organizacij na gospodarjenje združenega podjetja in posameznih TOZD je marsikdaj lahko odločilnega pomena.

O sindikatu kot najširši organizaciji, katere člani smo vsi zaposleni, lahko govorimo kot o osnovi in izvoru vseh pobud in samoupravnih odločitev, ki vplivajo na izpolnjevanje delovnih nalog. Seveda ne smemo pozabiti še ostalih dejavnosti sindikalne organizacije, kot so: skrb za človeka, stanovanjska izgradnja, počitniški domovi, rekreacija itd. Vse to vpliva na razporeditev in zdravje zaposlenih v Litostroju in s tem posredno na gospodarjenje v naši delovni organizaciji.

Lahko bi razčlenil dejavnost tudi drugih družbeno-političnih organizacij, vendar bi pri njih prav tako ugotovil, da nekatere posredno, druge pa neposredno vplivajo na gospodarjenje in na poslovne rezultate.

4. Prav gotovo je ena najpomembnejših pravic delavca v združenem delu, da na podlagi svojega dela in s tem ustvarjenega dohodka tudi upravlja s sredstvi ali dohodkom.

Ta osnovna pravica in dolžnost samoupravljalca pomeni v globljem pomenu besede upravljanje s sredstvi družbene reprodukcije, razporeditve sredstev za osebne potrebe, določanje meril in osnov za razporeditev sredstev na osebne dohodke in sklade, pri čemer ne sme biti ogrožena socialna varnost in stabilnost delavca. Teh pravic

in dolžnosti delavca, ki nam jih narekuje nova ustava, marsikdo med nami ne razume še popolnoma, ali pa jih zaradi nezainteresiranosti noče razumeti. Iz tega sledi, da mu ni do tega, da bi sodeloval niti tedaj, ko dohodek ustvarjamo, niti tedaj, ko odločamo o njegovi delitvi. Zavedati se moramo, da živimo pač v kolektivu, katerega rezultati in poslovanje sta odvisna le od naše delavnosti in zavzetosti.

5. Ko iz dneva v dan premlevamo naše planske zadolžitve in poslovne izpolnitve, si želimo, da bi te naše velike obveznosti vendar do konca leta kar najboljše izpolnili. Že nekaj let ugotavljamo, da nam manjka kvalificiranih delavcev in dobrih strojev. Novi stroji prihajajo, kvalificiranih in visokokvalificiranih pa je toliko kot prej.

Zelo si želimo, da bi enkrat že dobili dovolj strokovno usposobljenih delavcev za naše delavnice, saj bomo le tako lahko izpolnili vse naloge, ki smo si jih zastavili.

Inž. MIRKO FEGUŠ — predsednik DS TOZD LINT

1. Obdobje med prejšnjimi obratnimi delavskimi sveti in sedanjimi TOZD se vklaplja v postopen razvoj samoupravljanja. Ta čas ima več temeljnih mejnikov.

Z uvedbo samoupravljanja smo podružbili delovna sredstva, delavci-proizvajalci pa so prek DS postali sodočujoči, odnosno potrjujoči dejavnik na proizvodnih in socialnih področjih podjetja. Pri tem smo si pridobili samoupravne pravice in dolžnosti, jih dopolnjevali in obenem razvijali občutek za gospodarnost v proizvodnih enotah podjetja. Nujna posledica takega razvoja samoupravljanja je bila ustanovitev ekonomskih enot z obratnimi delavskimi sveti. Tako so bili ustvarjeni pogoji za boljše obveščenost delavca. Prav tako so obratni delavski sveti tudi dajali pobude za pravilno odločanje osrednjega delavskega sveta.

Skratka, dejal bi, da je v tem obdobju samoupravljalcev pričel presojati gospodarske probleme z ekonomske plati, žal pa v svojih rokah še ni imel vseh možnosti za usmerjanje gospodarjenja.

Z ustanovitvijo TOZD se prehojena pot samoupravljanja zakonja v svojem najširšem pomenu. Izkušnje iz prve in druge stopnje razvoja bomo povezali v celoto, saj je vse ekonomsko in politično odločanje v rokah temeljnih samoupravnih skupnosti proizvajalcev združenega dela.

Menim, da je vloga osrednjega DS v združevanju, usmerjanju in poenotenju odločitev DS posameznih TOZD. In še nekaj, moderno obliko samoupravljanja imamo, sedaj pa si moramo kar največ pri-

zadevati za enotno in bogato vsebino.

2. Prepričan sem, da pri povezavi različnih TOZD v Litostroju ni bistvenih težav, saj že npr. primarna proizvodnja TOZD PI in TOZD FI po samem proizvodnem procesu lahko delata skladno in zadovoljivo v primeru, da je TOZD PI zanesljiv in točen »koperant« TOZD FI, ter da TOZD

Bogate samoupravne

SSP in IVET obema nudita pravočasno in koordinirano svoje številne usluge.

Kot predsednik sveta TOZD International, ki je pravna oseba v okviru združenega podjetja, menim, da je tudi vnaprej nujno potrebna dobro sodelovanje in razvijanje poslovnih odnosov predvsem s prodajnim sektorjem matičnega podjetja.

3. Vsi člani družbenih organizacij, zlasti tisti v samoupravnih organih lahko mnogo prispevajo k boljši organiziranosti TOZD in to predvsem s svojimi vsestranskimi

praktičnimi pobudami, s prizadevnim opozarjanjem na nerešene probleme in na delovne naloge.

4. S pravico delavcev, da delijo dohodek, ki je ustvarjen v okviru njihovega dela, dosegamo sam vrh samoupravnih pravic. V primeru, da nekatere TOZD zaradi različnih vzrokov ne bi dosegale enakih stopenj učinkovitosti in s tem osebnega dohodka, naj le velja načelo medsebojne solidarnosti, ki smo jo vnesli v naš prvi samoupravni sporazum o TOZD.

5. Nimam prevelikih osebnih želja in zato upam, da se mi bodo sčasoma uresničile.

Skupna želja nas vseh je, da bi slovenska kovinarska industrija kmalu pričela z povezovanjem velikih organizacij združenega dela. S tem procesom smo v primerjavi z drugimi proizvodnimi panogami že precej zamudili, sami bi zlahka ustanovili nekaj ekonomske, tehnološke in kadrovske močnih podjetij združenega dela. Leto bi na tujih tržiščih bila mnogo bolj prodorna, pa tudi lažje bi sledila močnim konkurenčnim tokom v današnjem tako denarno in poslovno razgibanem svetu.

AVGUST PONGRAC — predsednik DS TOZD PI

1. Menim, da je sedanja oblika samoupravljanja dala svetom TOZD tisto samostojnost, o kateri smo govorili že vrsto let. Ker pa smo šele v poskusni dobi, pa nimamo še vseh tistih pristojnosti, ki bi jih morali imeti. Investicijski plan, določanje vrednosti točke na podlagi višine dosežene realizacije in drugo nas zavezuje, da poglobljamo samoupravne odnose, ki se bodo prav gotovo še spreminjali. Bistvena razlika med prejšnjimi obratnimi DS in sedanjimi TOZD je v tem, da se sedaj vse bolj uveljavlja ekonomika gospodarjenja. Predlagam, da bi vse službe, ki opravljajo usluge za proizvodne TOZD, morale imeti svoje cenike uslug, in želimo, da bi čimprej prišlo do realizacije le-teh.

2. Vsak izmed nas mora na svojem delovnem mestu prispevati

čim večji delež za uspeh TOZD in združenega podjetja, pri čemer mora opraviti svoje delo vestno in odgovorno. Povezava med TOZD naj bi bila bolj gibka, saj žal vse prepogosto opažamo pomanjkanje samoiniciative. Zavedati se moramo, da ne smemo v medsebojnih odnosih in sodelovanju gledati samo na interese in koristi lastne TOZD, temveč na uspeh in korist celotnega podjetja.

3. Da bi delavci postali resnični nosilci novih samoupravnih odnosov, smo na vseh ravneh sklicali številne sestanke. V političnem aktivu so se dogovorili, da mora biti član sveta TOZD, sindikalnega odbora, mladinske organizacije ali zveze komunistov odgovoren za svoje delo, tako lastni organizaciji, kot drugim članom kolektiva, posebno še tistim, ki so mu zaupali mandat. Družbeno-politične organizacije obravnavajo različne probleme, na seji sveta TOZD pa skušamo najti najboljše rešitve tudi teh problemov.

4. Glede na sestavo zaposlenih o naših obratih smo se odločili za redni vsakomesečni pregled poslovnih rezultatov. Na sestankih po obratih obravnavamo planske naloge in njihovo izpolnjevanje, dosežene količinske in finančne rezultate, sprejemamo predloge za boljšo organizacijo dela, nadziramo izpolnjevanje investicijskih planov itd. Taki obratni sestanki so edini način, kjer lahko neposrednega proizvajalca seznanimo z vsem, kar se dogaja v TOZD in samem obratu. Pripomnim naj, da so na teh sestankih tudi člani vseh družbeno-političnih organizacij.

5. Od delegatskega sistema sveta TOZD pričakujemo še več, saj bodo delavci dolžni izvoliti svoje predstavnike, ki bodo posredovali predloge in stališča posameznih skupin ali obratov, po drugi strani pa bodo dolžni sklepe uresničiti. Želim, da bi se do novega leta izpolnili vsi dogovori samouprav-

25+1
LITOSTROJ

nih sporazumov, ki naj bi se kasneje dosledno uveljavili v praksi TOZD.

Seveda bi bilo potrebno narediti tudi bolj potrebne analize uspešnosti poslovanja.

Zdi se mi, da se člani TOZD še ne zavedajo dovolj pomena in vloge TOZD in da ne čutijo dovolj odgovornosti za svoje delo.

Po tolikih razpravah o našem gospodarstvu bi se le-to moralo že enkrat stabilizirati v tolikšni meri, da bi se izpolnile obljube vlade v tem smislu, da gospodarstva ne bi nenehno samo obremenjevali, temveč tudi razbremenili.

izkušnje

MATEJ GELEMANOVIČ —
predsednik DS TOZD SSP

1. Če upoštevamo vse, kar smo do sedaj napisali in povedali o novih odnosih v proizvodnji, kakor tudi svoje enoletne izkušnje pri predsednikovanju novega DS, lahko rečem, da je razlika očitna v prid sedanjim DS TOZD. Za te svete je značilno, da so dobili širšo materialno osnovo, da v večji meri dokončno odločajo in da so praktično prevzeli z večjo samostojnostjo tudi večjo odgovornost do delovnih sredstev ali do delovnih ljudi v svoji TOZD.

Morda je še prezgodaj, da bi ocenjevali vlogo in uspešnost sedanjih svetov, saj se pravzaprav nahajamo v prehodni dobi. Sprejeti moramo še vrsto aktov, ki bodo nedvomno vplivali na delo novih svetov, no, že sedanji način urejanja medsebojnih odnosov med ljudmi kaže, da bodo imeli sveti povsem drugačen pomen od prejšnjih ODS. Prav gotovo bo ostalo mnogo zadev še nerazjasnjenih, te pa bodo novi sveti uredili z metodo sporazumevanja in dogovarjanja.

Bivši obratni sveti so resda imeli manjši pomen v upravljanju, a vendar so odigrali pozitivno vlogo, saj so bili osrednjim organom upravljanja v veliko oporo. V obratnih DS je bilo veliko delavcev, ki so na ta način spoznali samoupravljanje in danes veliko lažje razumejo nove oblike poglobljene samoupravljanja.

2. Zdi se mi, da je povezava med TOZD bolj odvisna od nas samih kot od predpisov in naših notrajnih aktov, saj so le-ti skoraj vedno lepo napisani, toda mi jih žal ne izvajamo tako, kot bi bilo treba. Ob ustanavljanju TOZD smo podpisali sporazum, temu je sledila še vrsta drugih aktov, za katere smo dali svoj pristanek, od nas pa je odvisno, kako in kdaj bomo izpolnili vse tisto, za kar smo se zavezali.

Sodelovanje med TOZD smo speljali bodisi po upravni ali samoupravni poti, materialna stimulacija na ravni TOZD pa bi morala tako sodelovanje še povečati. Sprejeli smo programe dela, izpopolnili oblike in načine organizacije, ko pa bomo uredili še nekaj spornih zadev, bodo TOZD lahko med seboj poravnale račune. Prepričan sem, da bomo v svojih željah uspeli, saj je poslovni uspeh odvisen od dela vseh članov združene delovne organizacije.

3. Glede na to, da smo skoraj vsi litostrojčani člani kake organizacije, je nedvomno vloga družbeno-političnih organizacij v podjetju zelo pomembna. Naj pristavim, da je vpliv teh organizacij seveda zelo različen, tako kakor so različne njihove metode dela. Zdi se mi, da v TOZD dokaj močno občutimo delo TK in IOS, katerih akcijski programi obravnavajo med drugim tudi upravljanje proizvodnje ter samoupravljanje. Kar se tiče ostalih organizacij menim, da bomo njihov vpliv čutili takrat,

ko se bodo organizacije TOZD dokončno izoblikovale.

4. Prepričan sem, da je to zelo tehtna pravica, ki bo v prihodnosti, takrat, ko bomo ustvarili še več sredstev, pridobila na svojem pomenu.

Trenutno delijo TOZD tisti del dohodka, ki ostane na koncu, takrat, ko že izločijo z zakonom določena sredstva ter razne pogodbenne in druge dogovorjene obveznosti. Ta samoupravljalčeva pravica bo prav gotovo pridobila na teži takrat, ko bo ustvarjalec lahko vplival tudi na omenjena sredstva. Toda žal ne bomo mogli vsem nikoli ustreči, saj se naše potrebe prav gotovo hitreje večajo, kot dohodek.

5. Tako kot vsak, imam tudi jaz mnogo želja, toda če moram izbrati samo eno, potem si želim, da bi ugotovili, kje so vzroki, da so v naši TOZD poprečni osebni dohodki tako nizki — saj znašajo okoli 1300 din. To poprečje bi morali čimprej uskladiti z dohodki v ostalih TOZD.

RIHARD MUŽIČ —
predsednik DS TOZD SSP

1. Zavedam se, da samoupravni proces ne predstavlja samo napore posameznikov, ampak terja tudi vključevanje najširših množic, ki bo pod vodstvom politike ZK pripeljalo celotno družbo na višjo in popolnejšo stopnjo družbenih odnosov, ustvarilo pogoje za močnejšo rast gospodarstva in socialističnih odnosov naše socialistične družbe.

Ustavna dopolnila so postavila samoupravljanje na višjo kvaliteto raven, zato je tudi razlika med prejšnjimi samoupravnimi telesi in TOZD kar precejšnja. TOZD je najosnovnejša proizvodna delovna organizacija, ki združuje vse elemente in pogoje za samostojno izpolnjevanje proizvodnih nalog, krepi delovno zavest, vzgaja pripadnost socialistični družbi ter pomeni zaščito za obstoj in napredek delovnega kolektiva. Ob pojavu novih elementov se iz seje v

sejo v svetih TOZD oblikujejo tudi nove delovne naloge. Obravnave se vedno bolj realne, kar pomeni, da je na sestankih prišlo do kvalitativnega premika in da svet TOZD in neposredni proizvajalec dobivata vedno več pristojnosti.

Mnenja sem, da bo letošnje leto prekratko za vse, kar želimo narediti, sem pa prepričan, da je za nas izredno pomembno, da čimprej sprejmemo samoupravne predpise, o katerih moramo obvestiti slehernega proizvajalca.

2. Že lani je združeno podjetje TZL pričelo prek političnih in samoupravnih organov ter s pomočjo celotnega kolektiva z intenzivno pripravo na TOZD. Naloga ni bila lahka, vendar sem prepričan, da je delitev združenega podjetja na TOZD funkcionalno uspela. Naše TOZD, tu predvsem mislim na PI FI IVET in SSP, se med seboj dopolnjujejo ter tako tvorijo enotno celoto.

Samoupravni dogovori med TOZD so poleg dejstva, da le v združenem podjetju lahko uspešno nastopamo na tržišču, zagotovilo za povezavo med TOZD. Razvoj Litostroja in vključevanje v mednarodno delitev dela nam nalagata dolžnost, da se združujemo s sorodnimi podjetji, kjer bodo TOZD prišli do polne veljave.

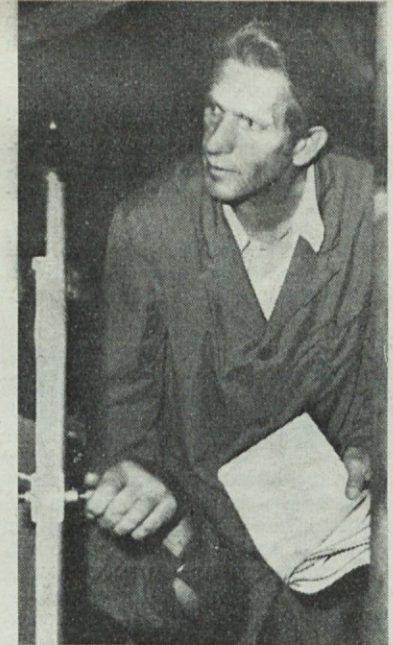
3. Politične organizacije so v podjetju dokaj aktivne, zato so v veliko pomoč pri vodenju gospodarske politike TOZD.

4. Samoupravna pravica, ki je v tem, da imajo delavci pravico deliti dohodek, ustvarjen v okviru njihove TOZD, ter neodtujljivost sredstev, ki jih ustvari TOZD sta jamstvo za uspešnost in življenjsko moč TOZD.

5. Želim si, da bi letošnja poskusna vožnja izvajanja samoupravnih sporazumov v Litostroju uspela.

FRANC ROGELJ — predsednik
DS TOZD FI

1. Sedanji DS TOZD ima večji obseg dela in tudi širše pravice, dolžnosti in odgovornosti, kot prejšnji obratni DS. Videti je, da je organiziranost in nova oblika samoupravljanja pritegnila k delu v

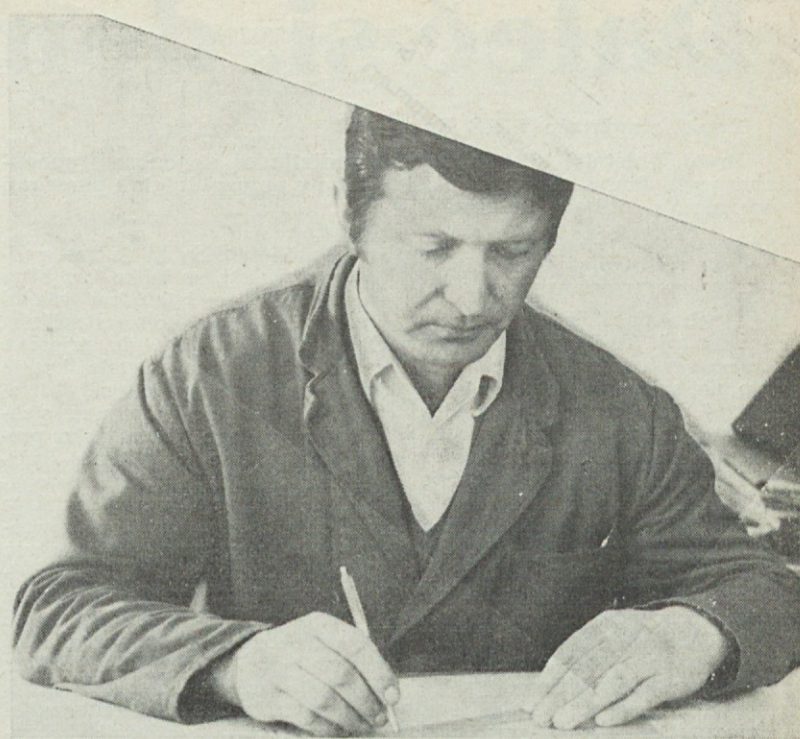
samoupravnih organih širši krog proizvajalcev kot do sedaj.

2. Povezava med TOZD bi brez dvoma morala biti še tesnejša. Uresničevati bi morali bolj intenzivno samoupravne dogovore, prav tako pa ne bi smeli zamujati z roki dobave.

3. Člani družbeno-političnih organizacij žal niso dovolj aktivni, pri oblikovanju in pomoči svetu TOZD pa vse premalo sodelujejo. Prav tako se mi zdi, da za sodelovanje pri TOZD člani družbeno-političnih organizacij ne porabljajo svojega prostega časa.

4. Menim, da vodstvo podjetja žal premalo upošteva stališča in sklepe samoupravnih organov, še posebno kar se tiče delitve osebnega dohodka.

5. Želim si, da bi se vodstvo podjetja bolj potrudilo za doslednejše uresničevanje sklepov samoupravnih organov ter za hitrejšo reševanje perečih problemov, kot so: neustrezni kadri, rokavne zamude, previsoka režija, razmejitev stroškov, osebni dohodki, obračuni v TOZD, stanovanjska problematika in drugo. Vsekakor si najbolj želim, da bi v podjetju bolj

in hitreje reševali probleme obratne proizvodnje.

ZVONE PUNGERČAR —
predsednik DS TOZD IVET

1. Menim, da je sedanja oblika TOZD bistveno drugačna od oblike obratnih delavskih svetov, saj omogoča delavcem bolj konstruktivno uveljavitev v sami proizvodnji. Konec koncev sami odločamo o svojem delu, prav tako sami nosimo posledice neuspeha.

Prehod med tema dvema oblikama samoupravljanja je težaven, posebno še zato, ker vsi samoupravni akti v TOZD še niso povsem urejeni, pa tudi zadolžitve posameznih TOZD niso povsem jasne.

2. Ker so za prihodnje delo v okviru TOZD predvideni poslovni odbori, pri katerih naj bi sodelovali tudi predstavniki ostalih TOZD, bo to prav gotovo najboljša oblika usklajevanja dela posameznih TOZD.

3. Ker so člani sveta TOZD tudi iz vrst družbeno-političnih organizacij, le-ti zastopajo tista stališča,

ki jih sprejmejo na svojih sestankih v organizaciji. Da bi čimbolje gospodarili in o vsem pravično odločali, upoštevajo člani svetov na svojih sejah vse predloge sindikata, ZK itd.

4. Zdi se mi popolnoma pravilno, da lahko odloča o delitvi dohodka, ustvarjenega v TOZD, vsak njen član. Pripomnim pa naj, da se vse prevečkrat dogaja, da ob željah za čim večji osebni dohodek pozabljamo na prepotrebne sklade. Zavedati se moramo namreč, da nam vložena sredstva v poslovni sklad v končni obliki občutno povečajo tudi osebne dohodke.

Menim, da bi morala biti poslovna poročila sestavljena, oziroma pripravljena za obravnavo v tako enostavni, oziroma preprosti obliki, da bi jih razumeli vsi člani našega kolektiva.

5. Želim, da bi končno uredili pravilnik o nagrajevanju, pri tem pa bi morali uskladiti osebne dohodke tako, da bi delavci prejeli enako oziroma podobno delo tudi enako plačilo.

SPODBUDA DRUGIM

Na osnovi »PRAVILNIKA ZA IZUME, TEHNIČNE IZBOLJŠAVE IN KORISTNE PREDLOGE«, člen 59

O B V E Š Č A M O

o tehnični izboljšavi pod oznako 07-202
»IZDELAVA HIDRAVLICNIH CILINDROV«

avtorji:

tov. OBLAK Drago, rojen 1941, končal TSS, v Litostroju od 1959, zaposlen v FI kot gl. delovodja

tov. TRONTELJ Brane, rojen 1932, končal IKŠ, v Litostroju od 1951, zaposlen v FI kot strugar

tov. ŠMID Franc, rojen 1940, končal TSS, v Litostroju od 1957, zaposlen v FI kot strugar

tov. KRIŽAJ Janez, rojen 1943, končal TSS, v Litostroju od 1961, zaposlen v FI kot gl. delovodja

PREDNOST rešitve je v tem, da so avtorji izdelali nov stružni nož.

Za to inovacijo so avtorji po odobritvi TOZD FI dobili po 1500,00 din, s tem da je letni prihranek 21332,50 din.

Razmerje učinkovitosti vlaganja je 1 : 3,55 v enem letu. Cilindri, ki jih izdelujemo iz polnega materiala, so mnogo kvalitetnejši kot iz ulitkov. Tovariši Oblak Drago, Trontelj Brane, Šmid Franc in Križaj Janez so izdelali novo stružno palico, s katero se je proizvodnja omenjenih cilindrov večkrat povečala, čeprav na istih strojih in z istim številom ljudi. Na ta način je bilo v letih 1971–1973 izdelanih 55 cilindrov CD 220/200 in 56 CD 280/250.

ter

o tehnični izboljšavi pod oznako 00-301

»IZBOLJŠAVA KURILNEGA SISTEMA PRI HERMANNOVI ŽARILNI PEČI«

avtor:

tov. DVOŘÁK František, rojen 1922 v BOBNICAH (ČSSR), končal TSS, v Litostroju od 1952,

zaposlen v TOZD IVET

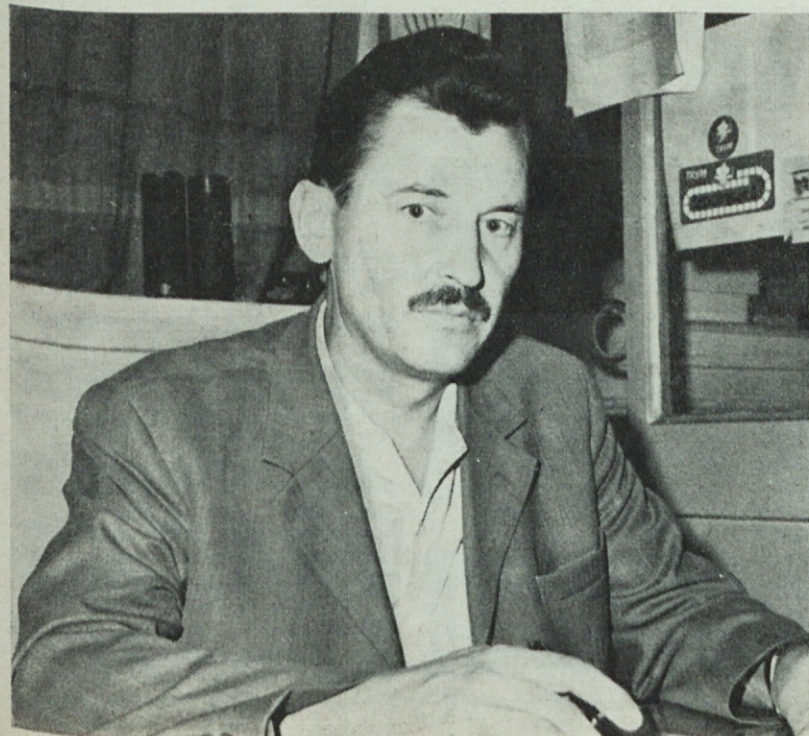
PREDNOST rešitve je v tem, da je avtor s pomočjo predelanih zrakovodov rešil problem delovanja ventilatorjev.

Za to inovacijo je avtor po odobritvi TOZD IVET dobil 1500 din, s tem da je letni prihranek 20910,28 din.

Razmerje učinkovitosti vlaganja je 1 : 13,9.

Tov. DVOŘÁK je v letu 1971 samoiniciativno začel z raziskavo kurilnega sistema pri žarilni peči Hermann. Ugotovil je, da je obratovanje peči možno tudi z nižjim pritiskom zraka. Tako je s predelavo zrakovodov in nastavitvijo gorilnikov omogočil, da sedaj peč deluje le z enim ventilatorjem, medtem ko sta bila prej potrebna dva. Sedaj je en ventilator vedno v rezervi, tako da zaradi okvare enega ne pride do izpada celotnega agregata. Hkrati pa je bilo na ta način prihranjenih v letu 1972 tudi 60104 kWh električne energije.

Komisija za inovacije

Daleč si, domovina

(Zapis z montaže v HE Kamburu)

Ob 26. obletnici obstoja našega podjetja se s ponosom spominjamo vseh članov našega kolektiva, ki so v mnogo deželah pomagali modernizirati njihovo industrijo.

Dipl. inž. Silvan ŠTOKELJ

Na vseh koncih sveta poznajo ime Litostroj. To ime jim je domače ne samo zaradi objektov, ki nosijo na sebi ime Titovi zavodi Litostroj, temveč tudi po ljudeh — litostrojčanih, ki vgrajujejo izdelke pridnih litostrojskih rok v hidroelektrarne, črpalne postaje itd.

V uredništvo smo pred dnevi dobili daljši zapis inž. Silvana Štoklja, ki sodeluje pri montaži v HE Kamburu. Prepričani smo, da bodo naši bralci z zanimanjem brali o deželi na črni celini. Težbi opisali vse občutke monterjev, ko le-ti jemljejo slovo od svojih družin in od svojih dragih. Želja za potovanjem in novimi izkušnjami te lahko pripelje daleč v svet, seveda si ob tem tudi zaželiš boljšega zaslužka. No, konec koncev, iz kakršnihkoli že razlogov se odpraviš na tako pot, vseeno postaneš

furtskem letališču, ki je res velikih razsežnosti, se lahko kar hitro znajdeš, saj so letala na vzletni stezi zelo pregledno razstavljena. Ob tem naj povem, da priprave za let tako velikega letala, kot je jumbo jet, niso majhne, saj je treba pregledati vse vozovnice, steh-tati vso prtljago, jo carinsko pregledati itd., vse to je treba opraviti kar za 400 ljudi. Ko tako opazuješ turiste, se ti zazdi, da jih je kar za celo vas, toda kmalu ugotoviš, da je v trupu letala za vse prostora. Osemnajstčlanska posadka lepo sprejme vsakega potnika in če si že prej rezerviral sedež tik ob okencu, ga tudi dobiš. Ko zagrmemo močni reakcijski motorji in se letalo po vzletni stezi, vam postrežejo s sladkorčkom, ki olajša napetost v ušesnih bobenčkih. Po nekaj trenutkih je letalo že visoko v zraku. Začelo se je torej tisto pravo letenje, ki traja od poznega večera pa do sončne vzhoda v Nairobiju. Dobrih de-

zaradi velike višine namreč ni. Človek, ki ljubi naravo, bo tu brez dvoma zelo užival, saj ima prilično, da lahko občuduje afriško savano, kjer kar mrgoli divjih živali, pokrajina pa je zelena vse leto.

Prav kmalu opazimo velike nasade banan, pawpawa — to so sadeži, ki so po obliki in okusu močno podobni našim dinjam s to razliko, da le-te rastejo na drevesih. Kamor seže pogled, se razprostirajo širne poljane, kjer raste kava, brez katere bi Jugoslovani bržčas težko shajali. Na velikih drevesih raste mango (opičji kruhovec), največ pa vidimo izredno sladkega ananasa, ki je neverjetno poceni, saj za okoli 24 dinarjev dobite kar tri velike ananase, katerih vsak lahko tehta tudi do dva kilograma.

Na poti s letališča proti mestu Nairobi, ki vodi mimo nacionalnega parka, že vidimo stolpnice modernih oblik, kakršnih tudi v Ljubljani nismo navajeni. Največ pozornosti vzbujata dva Hiltonova moderna, 17-nadstropna hotela.

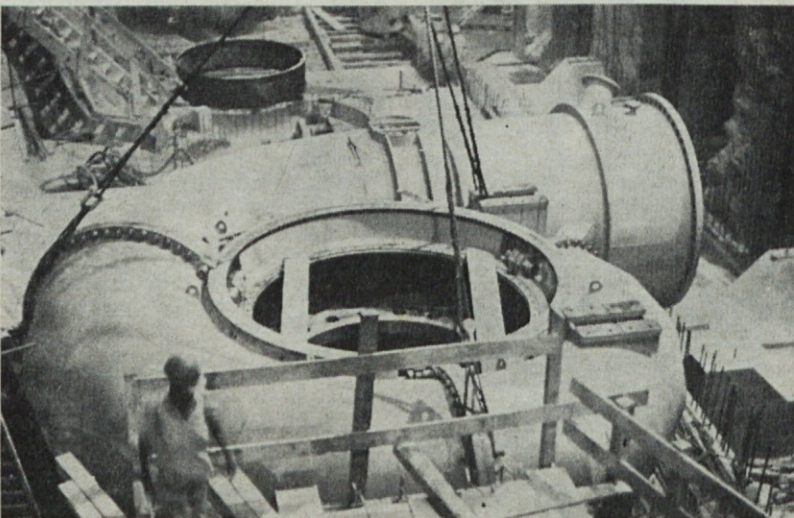
Mesto Nairobi je izredno lepo, po angleškem vzorcu urejeno mesto. Ulice so zelo čiste in zasajenih je mnogo dreves, ki cvetijo vse leto, saj je tu večna pomlad. Vse ceste so široke in večstezne, ločujejo pa jih zeleni pasovi, kjer pozivlja okolico vse polno raznobarnega cvetja. Nehote pa opazimo tudi pojav, ki pri nas v Jugoslaviji ni več v »modi« — po ulicah se potika mnogo beračev in še več starih onemoglih ljudi ter invalidov, ki jim družba, vsaj tako kaže, očitno ne pomaga v zadostni meri. V hotelu, kjer smo stanovali, je tako razkošje, na katerega nismo navajeni. Strešno osebje je sestavljeno izključno le iz domačinov, katerih šefi so skoraj gotovo belci, točneje rečeno, Angleži. Goste postrežejo z neverjetno naglico, vse teče po strogo določenem redu, kakršnega žal v Jugoslaviji nismo navajeni. Ko zahtevaš račun, ti ga prinese zelo diskretno, in sicer tako, da je račun na krožničku obrnjen navzdol. Poudariti pa moram, da si kljub lepim navadam, blišču v hotelih ter lepim zgradbam zelo razočaran, ko zagledaš naselja, ki so namenjena samo črnemu človeku.

Ta predel mesta bi lahko primerjali s predeli nekaterih jugoslovanskih mest, ki jih imenujemo ciganska mahala.

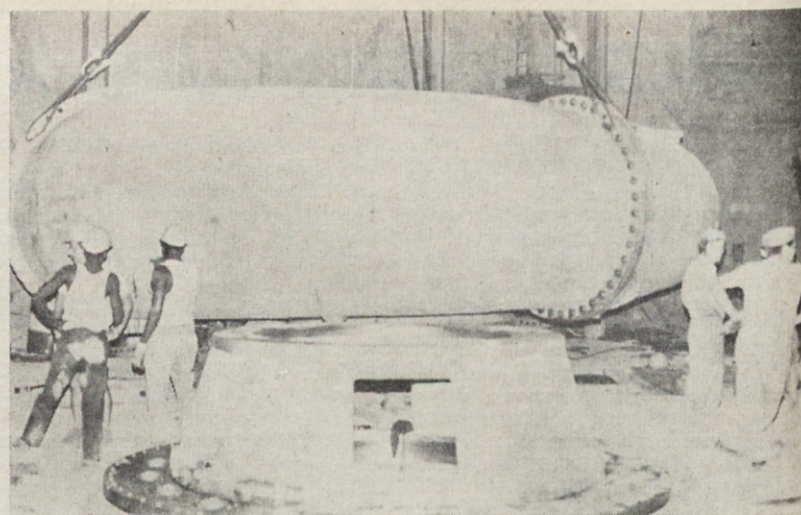
Gradbišče, na katero smo bili namenjeni, je od mesta oddaljeno skoraj 200 km. Po lepi štiripasovni-

LITOSTROJČAN
postani dopisnik
svojega glasila

ci z vmesnim zelenim pasom se peljemo kakšnih 40 km, naprej pa nas vodi pot po dvosmerni cesti, ki je zelo gladka in brez najmanjše vzbokline. Po taki cesti se peljemo do mesta Embu, od koder imamo do gradbišča še celih 60 km makadamske ceste, prav tiste, po kateri so vozili letos avto-rally safari iz Nairobija. Tu poteka cesta v višini okoli 1500 m, nato se spusti proti reki Tani na višino

HE Kamburu — Že sestavljeno spiralno ohišje tik pred postavitvijo na temelje turbine

HE Kamburu — Sestavljanje tretjin spirale v celoto

1200 m. Od Nairobija do Embuja se razteza visoka planota, kjer so hribočki podobni našim dolenskim holmcem. Zemlja je tu rodovitna, vedno lepo zelena, prav posebno je narava privlačna od aprila do junija ter novembra in decembra, ko je v tej deželi deževna doba. Še preden smo se zapeljali na prašno cesto rdečkaste barve, smo pred seboj zagledali mogočno goro, ki se je dvigala enakomerno z vseh strani v višino 5100 m visoko. Pred nami je bila Mount Kenia. Ta najvišji vrh Kenije je zelo podoben najvišji gori Afrike Kiliman-djaru, katere vnožje leži v Keniji, medtem ko je vrh na tanzanijski strani. Mesto Embu leži na vnožju Mount Kenije, na višini okoli 1600 m nadmorske višine. Ti kraji so znani po tem, da imajo mnogo padavin. Embu je mesto, ki je našemu gradbišču najbližje. Do sem prispe tudi pošta, ki se je seveda vedno razveselimo. Že prej smo omenili, da so ob poti v Nairobi plantaže raznega sadja, ne smemo pozabiti še na obširne nasade sisalke, ki je podobna sredozemski rastlini agavi. Iz te rastline izdelujejo vse vrste afri-

ških košar, predvsem pa vrvi, ki so tu dokaj cenjen potrošniški predmet. Zanimivo je, da imajo skoraj vse te plantaže angleška imena, kar nam postane razumljivo, če se spomnimo, da so bili Angleži dolga leta kolonizatorji Kenije.

Naslednji kos poti od Embuja do gradbišča je precej bolj dolgočasen. Na to smo že navajeni, saj so navadno vse centrale v odročnih krajih, ki so primerni za gradnjo le-teh. Nekateri predeli okrog gradbišča spominjajo celo na naš kras. Kot zanimivost naj povem, da med potjo na gradbišče lahko podnevi naletiš na krdelo slonov ali žiraf, ponoči pa ni nič čudnega, če srečaš šakale, srne, zajce ter sem ter tja celo kakšnega panterja. Le opic je bolj malo, pa še te se zbirajo v maloštevilnih skupinah.

Že se je bližala noč in od daleč smo opazili luči naselja, kjer je gradbišče Kamburu. Po razmestitvi v sobah smo takoj legli k počitku, ki se nam je zelo prilegel. Že prihodnji dan pa smo se vrgli na delo in pričeli z montažo.

(Dalje)

Poškodbe v upadanju

Ko zaključujemo polletne preglede, se seveda med različni podatki nahaja tudi analiza tistega, kar bi nas moralo najbolj prizadevati, to je analiza poškodb. Marsikateri izmed nas bo dalj časa občutil trenutno nepazljivost. Tudi prenekateri delovodja se bo bridko spomnil na slabo organizirano delo, katerega posledica je bila poškodba.

Kljub temu, da bi vsi želeli odpraviti poškodbe, je to praktično nemogoče. Z dobro organizacijo in vestnim delom pa lahko število letih mnogo zmanjšamo.

Iz podatkov je razvidno, da so poškodbe v primerjavi z istim obdobjem v lanskem letu v upadanju: 280 letošnjih proti 288 lanskim, vendar je v Litostroju manjše število zaposlenih, tako da pride do izenačitve. Kljub temu pa smo lahko le nekoliko zadovoljni, saj so te poškodbe terjale manjše število bolniških dni (3659:4546), iz česar sledi, da so bile poškodbe nekoliko lažjega značaja.

Služba varstva pri delu želi, da bi ti podatki za naslednje obdobje

bili ugodnejši, za kar se bomo morali vsi truditi. Finančne izgube zaradi poškodb so velike, da o človeškem zdravju sploh ne govorimo.

Ivan Šavor

GORENJE VNETLJIVIH PLINOV

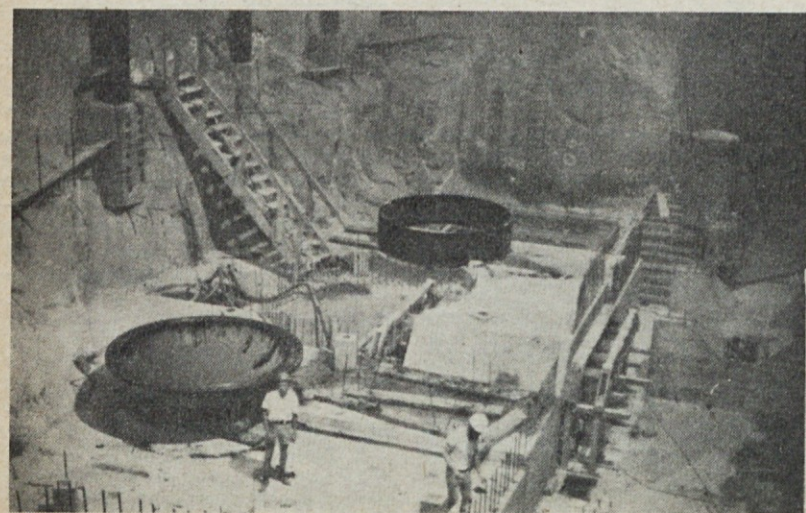
Gorenje plinov je pravzaprav zelo enostaven proces. Če je gorljiv plin pomešan z zadostno količino kisika in temperaturo, pri kateri začne plin goreti, bo prišlo do direktnega spajanja plinov ter do samovžiga. Da preprečimo tako spajanje, moramo povečati kroženje zraka, pri čemer se količina gorljivih plinov razredči.

GORENJE VNETLJIVIH TEKOČIN

Vnetljive tekočine ne gorijo v tekočem stanju, temveč gorijo le njihove pare, katerih količina je odvisna od temperature.

Nekatere tekočine izhlapevajo hitreje pri večji površini in hitrosti zraka. Ko se tekočina segreje na določeno temperaturo, ne izpareva več samo na površini, temveč tudi v notranjosti, mehurčki se dvigajo in tekočina vre. Temu pravimo vrelišče.

Kljub temu, da tekočina še ne vre, se zbirajoče pare vnamejo v primeru, da se jim približamo s plamenom.

HE Kamburu — Pogled v strojnico, kjer so že vidni temelji za turbine

neš pri odhodu iz domovine neka-ko sentimentalni. Prav za našo ekipo, ki jo sestavljajo predvsem mladi monterji, ki imajo še mlade žene in otroke, ki še ne obiskujejo šole ali pa so šele v prvih razredih osnovne šole, pa tudi taki, ki si niso še ustvarili družine in so zapustili svoje svojce za več kot leto dni, je bilo slovo še toliko težje. Veselje se je spremenilo v resnost in nekateri so se zatopili v tiho razmišljanje. Res je, da se pomembnosti odhoda od doma zares šele, ko se znajdeš nekje globoko v afriški savani, kjer se življenje domačinov tako zelo razlikuje od našega.

Morda bo marsikateri litostrojčana zanimalo, kje vse montiramo naše turbine. Kakšni so ti kraji, kjer se nahajajo naše ekipe? Takšnih vprašanj bi lahko naštel še mnogo.

Največkrat poznamo le ime centrale, ne vemo pa, kje bo montirana, največkrat sploh ne vemo, v kateri državi bodo centralo gradili itd. Da bi vsaj v grobem spoznali eno naših montaž, bomo poskušali opisati montažo v HE Kamburu.

Na ta način bi hoteli ostati v stiku s tovariši v tovarni, ki se nas prav gotovo ne spomnijo tolikokrat kot mi njih.

Povsod, kjerkoli že si, naj bo to zeleni kontinent, Avstralija, Azija ali pa črni kontinent, pride čas, ko zagotovo potarnaš po naši prelepi domovini in takrat se spomniš pregovora »dom, moj dom, ni kraja, kot je moj dom«. (Ta pregovor se lepo rima tudi v angleškem jeziku z enako vsebino.) Potovanje se začne v Ljubljani in kar prijeten občutek te obdaja, če lahko potuješ v širni svet z ljubljanskega letališča. Odtod seveda poletiš le v večja mesta Evrope, od tam pa moraš naprej potovati z velikimi letali tujih družb. V Frankfurt smo iz Ljubljane odleteli z Jatovim letalom, od tu naprej pa smo potovali z elegantnim in velikim Jumbo jetom — Boeing 747 naravnost v Nairobi. Na frank-

set minut po vzletu se je oglasil pilot in napovedal smer letenja. Leteli smo na višini 10.000 m in že nad Nemčijo je napovedal, da bomo leteli čez Jugoslavijo. Čez trideset ur nam je najavil, da bomo preleteli Sarajevo. To je ponovil še nekajkrat, tako da smo že pomislili, da je Sarajevčan.

Med letom nad našo domovino smo se v mislih še enkrat tiho poslovili od naših domačih, toda kmalu smo že mimo Skopja, Thesalonike, Aten, Aleksandrije, nato smo leteli nad Saharo, Kartumom, mimo Adis Abebe pa naravnost v Nairobi. Po nekaj več kot sedemurnem letu brez postanka smo zagledali sonce, pod nami pa je bila še tema. Med poletom so nekateri gledali film, ki so ga prikazovali kar na treh platnih, drugi so se raje predali spancu. Po obilnem zajtrku smo zagledali zeleno pokrajino, kar je bil znak, da smo že globoko na afriškem ozemlju. Kmalu nato nas je pilot opozoril, da smo preleteli ekvator in da bomo v kratkem pristali v Nairobiju. Nedorog za tem smo občutili nekakšno spremembo, kar ni bilo nič čudnega, saj smo se pričeli spuščati. Po lokalnem času je bilo res že sedem, toda na ekvatorju se zdani šele ob sedmih in zvečer prav tako ob sedmih. Med letnimi časi glede dolžine dneva ni večjih razlik.

Ko smo pristali, so bili tisti, ki so bili šele prvokrat v Afriki, dokaj presenečeni, saj so se znašli v zelo svežem podnebju, kar pa ni čudno, če se zavedamo, da smo na južni polobli in da tu vlada trenutno zima. V vsem letu so le trije meseci in to junij, julij in avgust hladnejši. Zdelo se nam je, da smo nekeje visoko, kar pa nas ni varalo, saj Nairobi leži za več sto metrov višje od našega Vršiča, in sicer okoli 1800 metrov nad morjem. Nebo bi lahko primerjali s tistim na Vršiču v juliju ali v avgustu, saj je temno modro, a zrak je popolnoma čist. Poznavalcem Afrike tukaj sicer nekaj manjka. Palm, značilnih afriških dreves,

PLANINCI SLAVIJO

25 let je lepa življenjska doba tudi za planinsko društvo Litostroj, ki je le leto mlajše od tovarne. Že ob 15-letnici je Eto zelo lepo opisal nastanek PD Litostroj in razvoj društva v teh letih, zato bi morda ob tej priliki kazalo opisati odkod izvira planinsko gibanje.

Že ves čas, odkar se ljudje ukvarjajo z živinorejo, so se pastirji v gorah radovedno vzpenjali na vrh, samo zato da bi videli, kaj je onstran planin. Tudi dolinci so se radi vzpenjali na vrhove, da bi občudovali svet pod seboj. Med takimi zanesejniki je bil kaplan Stanič iz Gorice, ki se je povzpел na sneženi Triglav, in Dežman z Jesešnic, ki je napisal »Moje narvezhi vesele je v gorah«. Krona vseh je bil triglavski župnik Jakob Aljaž, ki je kupil od dovške občine svet na vrhu Triglava, kamor je na svoje stroške dal postaviti pločevinast stolp. Njegovo dejanje bi lahko šteli za nacionalno obrambo proti tujcem, saj je bila v tistih časih germanizacija juga tudi v tem, da so po slovenskih gorah postavljali nemške planinske postojanke.

Drugi narodi so že precej pred nami spoznali, da hoja v gore ni samo uživanje lepote narave, ampak tudi način, kako si podaljšati življenje. Vedno več hribolazcev se je organiziralo v planinska društva. Medtem ko so množice tujcev že zasedle naše vrhove, so se naši predniki šele pričeli organizirati in tako so leta 1893 ustanovili planinsko društvo, ki je z leti pridobivalo vse več članov. To gibanje je bilo velikega narodnostnega pomena, a vendar so tudi takratni planinci pričeli spoznavati pomen planinstva za utrjevanje zdravja pa tudi za utrjevanje tovarištva med ljudmi. V planinski organizaciji so navdušeno sodelovali stari in mladi.

Poznejši razvoj te organizacije je sicer šel v več smeri, od katerih se je v zadnjem času najbolj razširilo planinarjenje s pomočjo žičnic ali tako, da se z avtomobilom pripeljem skoraj do vrha. V tujini so na srečo spoznali, da tako planinstvo pač ne vpliva dobro na človekovo zdravje, saj narava sama ne dovoljuje, da bi uživali sadove brez napore. Vzpon na vrh mora biti združen z naporom, ki obremeni vse telo,

tako da se popolnoma preznojiš, pljuča pa si očistiš z globokim vdihom svežega zraka. Naj ob tej priliki poudarim, da smo za ves prelit znoj in prestani napor bogato poplačani z lepoto ter z občutkom notranjega zadovoljstva in sreče.

Današnji način življenja terja vsak dan toliko naporov, da ni nič čudnega, da postajamo iz dneva v dan bolj nevrotični. Eden od načinov zdravljenja nevroz je hoja v gore, ki zahteva od človeka telesni napor, a njegovi duši daje počitek. Medtem ko so v tujini to že zdavnaj spoznali in skušajo omogočiti utrjevanje zdravja ljudem vseh starosti na ta način, da odpirajo daljinske poti — Weitwanderung — pa pri nas tekmuje, kdo bo imel lepši in boljši avto, s katerim bi prevozili čim več kilometrov (če bi se dalo, bi se še iz kuhinje v stranišče peljali z avtom).

Litostrojski planinci dobro poznajo koristi hoje v gore in leto za leto organizirajo izlete, ki pa se jih udeležujejo v glavnem tisti, ki nimajo svojih avtomobilov. Zelo zanimiva je tudi ugotovitev, da ne moremo pritegniti mladincev v planinske vrste. Zdi se, da smo mladim ljudem že vse preveč vcepili miselnost, da je treba s čim manj napora pridobiti čim več ugodja. Žal se v naravi tako mišljenje prej ko slej maščuje. Dandanes staro in mlado smuča le tam, kjer so postavili žičnice, za turno smučanje se le redko kdo navdušuje. In kje je več škode za zdravje? Prav gotovo pri smučanju na terenih z žičnicami, saj tam poznajo smučarji le spust.

O razširjenosti planinstva na Slovenskem poroča tudi Delavska enotnost dne 11. avgusta v članku »Planinstvo na prvem mestu«. Iz članka izvem, da sta K. Petrovič in J. Šturm izvedla v Sloveniji znanstveno raziskavo, ki je dala med drugim odgovor na vprašanje o vrednosti posameznih športov za rekreiranje človeka. Na prvem mestu je planinstvo, na drugem plavanje, na

tretjem alpsko smučanje. Nadaljnji vrstni red je tale: namizni tenis, kolesarstvo, odbojka, badminton, balinanje, kegljanje, drsanje in kotalkanje.

Morda se vse premalo zavedamo, kako se naši planinci trudijo, da bi privabili v svoje vrste in na svoje izlete čim več litostrojčanov, predvsem mladine. Pri tem ne iščejo osebnih koristi, ampak so pripravljeni vsem pokazati lepote naše zemlje in jih navdušiti za planinstvo, ki jim bo krepilo zdravje in odporost proti vsakdanjim naporom na delovnih mestih. Še je čas, da si pomagamo, kajti takrat, ko nam bodo kolena otrdela in ko se nam bo hrbet upognil, bo za utrjevanje zdravja žal prepozno. Enolično delo naredi iz človeka togo in trdo bitje, gibanje v gorah pa ohranja elastičnost in gibčnost vsega telesa. Zadnji čas je, da se vrnemo k naravi, proč od izpušnih plinov in asfalta. Pridružimo se planincem Litostroja; prav gotovo bo naša množična udeležba na njihovih izletih največje priznanje za njihovo petindvajsetletno delo in skrb litostrojskih planincev za rekreacijo članov Litostroja.

Prizadevnemu vodstvu planincev želimo mnogo uspeha pri razvoju planinskega društva Litostroj ter pri njihovih prizadevanjih za prodor planinske misli med vse naše sodelavce.

AE

Spomini s Pohorja

Malce čuden naslov, vendar primeren. Ostali niso samo vtisi, ampak tudi spomini. Skoraj na vsakem koraku je bilo nekaj, kar se nam je vtisnilo v spomin. Ti spomini so še toliko močnejši, saj se nas je Pohorje še lani branilo z dežjem, letos pa z nalivom. No, končno smo se le pritihtapili v njegovo kraljestvo.

Že na začetku nam je Pohorje pripravilo precej tegob. Po 13 km dolgi cesti, ki pelje iz Lovrenca na Pohorju pa do koč na Pesku, smo hodili kar štiri ure. Vodič je dobil žulj na peti, Nada je imela krče, Iva je bila vsa trda, ker je podpirala Nado, Marjan, Častislav, Janko, Zora ter Tine so prišli bolj ali manj spočiti na cilj, kjer so nas izvrstno postregli.

Ko smo se naslednjega jutra zbudili, je bilo vreme jasno, vlekel je mrzel veter, a naša spočita četita se je kljub temu odpravila na prvi vrh, na Roglo, ki je z vrhom stolpa tudi najvišja točka Pohorja. Kljub zamegljenemu vremenu smo videli precej Julijcev, Kamniške, Menino, Golte, Smrekovec, Uršljo, Peco, Svinško planino, Golico, Kozjak. Nato smo jo mahnilo proti zahodu, saj naši vrli planinci s štajerske skrbe za markacije samo na transversali. Vendar smo kljub temu po štiriurni hoji skozi smrekove gozdove, prek močvirij in livad prišli mimo Ribniškega jezera in čez jezerski vrh do Ribniške kočice. Čudovit mir nas je spremljal po vsej poti, ki se je vila prek temnačnih in tihotnih gozdov pa prek pohorskih trat, polnih življenja, ki ga bolj slutiš, kot vidiš. Ribniško jezero smo si ogledali iz razdalje dobrih 100 m, kajti balj smo se, da bi razjezili Jezernika — prebivalca pogorskih jezer. Od Ribniške kočice smo videli Duh na Ostrem vrhu, kjer so ubili Djura Djakoviča, Radeljsko sedlo, prek katerega se bo kmalu povzpela daljinska pot kot nadaljevanje daljinske poti po Evropi in bo približala naš Jadran ljubiteljem pešačenja iz daljne Švedske ali Nemčije, Češke in Avstrije. Lep je pogled na Muto in na cerkvice na gričih nad Dravsko dolino, ki so ena značilnosti krajev, kjer smo prebivali ali pa še prebivamo, Toda, bilo je že poldan in morali smo se odpraviti naprej. Vodič je bil nekoliko zlovoljen in je zahteval, da se skupina ne sme razkropiti. Kmalu nato smo šli mimo najvišjega vrha Pohorja, Črni vrh — 1543 m, na katerega se je povzpел samo vodič. Vrh je bil sam borih deset metrov nad potjo, po kateri so šli ostali. Dol

Grintavec s Skuto

orodjarji iz Zreč partnerji francoske tvrdke Renault. Res je, da so tudi v Partizanskem domu pod Malo Kopo velikopotezni, vendar je to razumljivo, saj gozdarji (GG Slovenj Gradec) imajo denar. Ugotovili smo, da so cene na splošno na Pohorju nižje kot v našem domu. Toda to bomo kmalu pozabili, tako kot smo pozabili, da smo pred vojno dobili lahko v katerikoli koči za en dinar liter kropa, v katerega smo nato dali kovinski »jajček« s čajem. Danes pa stane liter čaja 25 din. Kljub vsemu nam bodo ostali v spominu lepe trate, smrekovi gozdovi s svojim šumenjem, pisano cvetje, skratka vse oblike skromnega a upornega vztrajnega življenja, ki nam s svojo lepoto nudi oporo takrat, ko nam je najbolj hudo. Če vztrajajo te rastlinice, zakaj ne bi še mi?

Zato, ti čudovito in skrivnostno, prelepo in ponižno Pohorje, kličemo še mnogokrat na svidenje.

DT

Anekdota

»Ko sem leta 1964 potoval z letalom na montažo v Nepal, se mi je zgodilo nekaj res nerodnega,« pripoveduje eden naših najstarejših monterjev.

»Po nekajurnem letenju so nam postregli z obedom. Na velikem pladnju so bila lepo razporejena jedila, poleg pa polno majhnih zavojčkov. Tako sem našel v malem zavitku poper, v drugem sol, v naslednjem maslo, pa marmelado itd. Med vsemi temi drobnarijami je vzbudil mojo pozornost zavojček, s katerega nisem mogel razbrati, kaj vsebuje, je pa prav prijetno dišal po mentolu. Misleč, da je to nekaj za vzbujanje apetita, odvijem in vsebino, ki je bila podobna žvečilnemu gumiju, dam v usta. Stvar žvečim in žvečim — bila je malo trpka — a dalj ko žvečim, bolj je postajala cunjasta in neuzitna. Ko sem se slučajno ozrl v sosednji predelek, kjer je sedela neka ženska, sem videl, da si je z nečim brisala obraz in roke. Brisala se je z osvežilnim robčkom, ki je bil priložen obedu.

Jaz pa sem svojega že prežvečil...«

Kako pogasiti požar

Požar je ena najhujših nesreč, ki lahko prizadene tako posameznika, kot gospodarsko organizacijo. Prav zato tudi pri nas, v Litostroju, posvetimo mnogo skrbi in truda temu, da bi preprečili ognjenim zubljem njihovo uničevalno delo.

Pred dnevi so člani poklicne gasilske čete v Litostroju tako kot vsako leto priredili kratko predavanje o praktični uporabi ročnih gasilskih aparatov. Ta predavanja so namenjena članom kolektiva, da bi v primeru požara lahko takoj pričeli z gašenjem. Zavedati se moramo, da niso vsi gasilski aparati namenjeni za gašenje vseh

požarov. Primeri se lahko, da se vnamejo leseni predmeti ali papir, lahko prično greti vnetljive tekočine, drugod pa nam požar grozi uničiti celotno električno napeljava. Da ne bi prišlo do zamenjave gasilskih aparatov in tako morda do še večje katastrofe, je na vsakem aparatu pripravljena na vidnem mestu tudi etiketa, ki nam natančno pove, čemu je aparat namenjen in kako naj z njim ravnamo.

Za predavanja vlada med člani sicer precejšnje zanimanje, toda želeli bi, da bi res vsi člani kolektiva upoštevali te za našo delovno organizacijo nadvse dragocene napotke.

Jožetu Kožuhu v spomin

Neizprosno in kruto je posegla smrt v naše vrste. Ko smo nič hudega sluteč tisti petek prihajali v tovarno, da znova kot že tolikokrat prej prevzamemo nase teže dneva in njegove naloge, nas je ob vhodu na drugo pozdravljala črna zastava in s svojim plapolanjem oznanjala žalostno vest — naš sodelavec in kolega ing. Jože Kožuh se nam ne bo nikdar več pridružil. Onemeli smo v bolečini in obstali. Vemo, da se življenje izteka v smrt, toda ta ločitev je prišla preveč nenadno, prezgodnje je to slovo.

Bridko in tesno nam je pri srcu, posebno vsem tistim, ki smo bili dolga leta najožji sodelavci. Ko gledamo nazaj na skupaj prehojeno pot, ne moremo verjeti neizprosni resničnosti. Onemeli smo sklonili glave in v mislih se je porajal spomin na čas, ko je naše podjetje šele nastajalo, ko pa smo že srečali med nami ing. Kožuha. S ponosom neštetokrat poudarjamo, da smo litostrojčani, pokojni ing. Kožuh je bil dejansko z vsem srcem.

Življenjska pot ga je privedla v tovarno kot mladega tehnika že leta 1946. Še ves izmučen od taboriščnih grozot se ni obotavljal. Zagrizel se je v delo in naloge, ki so spremljale rast komaj ustanovljenega, šele razvijajočega se podjetja. To so bila leta nešteti odpovedi, dolgih ur dela v tovarni, prečutih noči. Ni bilo zgledov in tradicije, na katere bi se lahko oslanjala mlada tovarna, ki je kipela in hotela kvišku. Le močna volja in vera v uspeh je podžigala in silila k novim in novim naporom in rešitvam. Kdo bi lahko zbral in ocenil napore, ki so bili zvezani z objekti, ki jih je Litostroj postavljala doma in po vseh celinah. Kdo med nami litostrojčani ne ve za imena naših hidrocentral,

cementarn, žerjavov, črpalk. Kdo bi znal našeti, kje vse služijo človeku naši izdelki. Vanje pa je vtakano delo in energija našega kolega.

Občudovali smo njegovo vztrajnost in delavnost. Nalagali smo mu vedno nove in nove dolžnosti.

Zamisli naših projektantov so pod njegovim vodstvom v mehanski obdelavi in montaži postajale resničnost. Bil je dolga leta gibalo in srce naših delavnic. V ta delovni zanos je znal pritegniti vse: delavca pri stroju s tehtno prepričljivo besedo, kolega s svojim zgledom in vestnostjo.

Ko je začutil, da čas prinaša nove zahteve, ni okleval. Neštete prečute noči so dale svoj sad: diplomiral je za strojnega inženirja na ljubljanski fakulteti. Ponosen je bil na ta svoj dosežek in vsi, ki smo imeli srečo, da smo študirali v brezskrbnih mladostnih letih, smo lahko ocenili, koliko volje je bilo treba, da je ta cilj dosegel.

Bogate praktične izkušnje, poglobljene s pridobljenim znanjem so ga iz delavnic postavile na eno najodgovornejših področij v tovarni: na tehnološko področje.

In tako je lani v nalogah, naporih, uspehih in težavah poteklo 25 let dela v tovarni.

Še bi nam lahko svetoval iz svojih izkušenj in znanja, toda nit življenja se je pretrgala. Star komaj 51 let odhaja za vedno od nas.

Z ing. Kožuhom izgubljam sodelavca, kolega, prijatelja, človeka. Ne bomo ga več srečali v delavnici, ne bo sedel več za sejno mizo, ne bo več tolmačil svojih zamisli.

Toda ne bo ves odšel. Še bo ostal med nami. Ko ga polagamo v zemljo v njegovih ljubljanskih Dravljah, nam ostane sicer samo, da sklonimo glave in mu izrečemo tiho besedo, ohranili pa bomo med nami globok spomin nanj, na strokovnjaka, predanega delu, iskrenega človeka in prijatelja. S svojim delom si je postavil spomenik, ki nas bo opominjal, kako je treba biti požrtvovalen in delaven.

Družini, katero je tako iznenada zadela izguba dobrega moža, skrbnega očeta in vdanega sina in brata, izrekamo naše iskreno sožalje.

V miru počivaj, dragi Jože.

D. K.

ZAHVALA

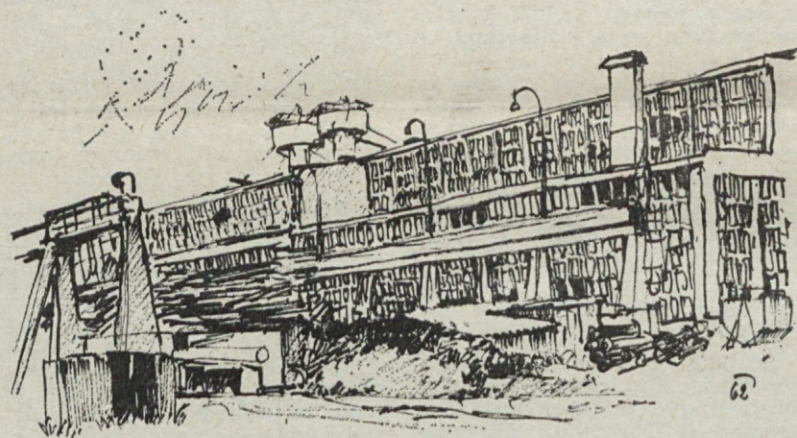
Iskreno se zahvaljujem sindikalni organizaciji za denarno pomoč, vodstvu ZSE pa za prisrčne besede ob mojem slovesu v pokoj. Sodelavcem ZSE in celotnemu kolektivu želim še mnogo uspeha v nadaljnjem delu.

Dominik Čuk

ZAHVALA

Podpisani Jože Stojnič iz FI se zahvaljujem sodelavcem iz prvega polja obdelovalnice ter še posebej mojstru Ivanu Bokolu za spremstvo na pogrebu moje mame Marije ter za podarjen venec.

Jože Stojnič

Novice mladih

II. KONFERENCA ZMS LJUBLJANA-ŠIŠKA

V četrtek, 28. 6., smo se v sejni dvorani Skupščine občine Ljubljana-Šiška zbrali delegati iz mladinskih aktivov na svoji drugi seji. Na seji smo mladi spregovorili o svojem nadaljnjem delu, izvolili izvršilne organe konference ter kandidirali kandidate v mestno in republiško konferenco ZMS.

Na konferenci smo za novega predsednika izvolili tov. Vida Geronija, člana mladinskega aktivna Zg. Šiška, za sekretarja pa tov. Marinkov Dobrana, člana aktivna Avtomontaža. Prav tako smo izvolili novo predsedstvo, predsednike komisij in nadzorni odbor. V izvršilne organe, mestno in republiško konferenco smo izvolili kar pet mladincev iz naše mladinske organizacije, s tem pa potrdili uspešnost njenega dela.

OBISKI IN DELOVNA AKCIJA

Uspešno delo naše mladinske organizacije se je pokazalo tudi v tem, da nas je v letošnjem letu obiskalo že mnogo mladinskih delegacij iz domovine in tujine. V dveh mesecih smo sprejeli kar 4 delegacije. Obiskali so nas: 40-članska delegacija zahodno-nemških študentov, pet-članska zahodno-nemška delegacija skrajne leve socialno-de-

mokratske stranke; prav tako nas je obiskalo 90 gojencev Vojne gimnazije iz Beograda in 60 mladincev, članov mladinskega aktivna Tehnostroj iz Ljutomera. Vse goste smo popeljali na ogled tovarne, po ogledu pa smo imeli z njimi tudi razgovore o razvoju tovarne, proizvodnega programa, delu DPO in samoupravnih organov. Posebno so se zanimali za rezultate dela po ustanovitvi TOZD, za način nagrajevanja ter za reševanje stanovanjske problematike.

V mesecu juliju smo organizirali tudi delovno akcijo, ki se je je udeležilo 30 mladincev, ki so tako prispevali z enodnevnim delom svoj delež k uspešnejši gradnji vlečnice na Soriški planini.

OBVESTILO UPOKOJENCEM LITOSTROJA

Tudi letos bo sindikalna organizacija Litostroj organizirala za svoje upokojece izlet v Fiesco.

Odhod avtobusa bo izpred tovarne Litostroj v soboto, dne 1. 9. 1973, ob 15. uri, povratek v nedeljo, 2. 9. 1973.

Izletu se lahko pridružijo ožji družinski člani, ki prispevajo 20 din.

Poškodbe v juniju

V mesecu juniju smo imeli v našem podjetju 54 poškodb, od tega 9 na poti v službo oziroma iz službe.

V TOZD PI — livarna sive litine smo imeli 7 poškodb, livarna jeklo litine 10, pločevinarna 4, v TOZD FI 25, v TOZD IVET 1, v TOZD SSP 6, v TOZD LINT, ZSE, ICL 1 poškodbo.

Zaradi poškodb smo izgubili 761 delovnih dni, v TOZD PI — livarna sive litine 98 delovnih dni, livarna jeklo litine 150, pločevinarna 30, v TOZD FI 308, v TOZD IVET 12, v TOZD SSP 131 in v TOZD LINT, ZSE, ICL 32 delovnih dni.

Oči si je poškodovalo 9 delavcev, glavo 3, prste rok 14, ostali del roke 11, telo 6, noge pa si je poškodovalo 11 delavcev.

Največ poškodb smo imeli v četrtek 14, sledijo sredo z 10 poškodbami, petek z 9, ponedeljek, torek in sobota s 7 poškodbami.

V mesecu juniju smo imeli 5 poškodb več kot v istem mesecu lani.

Poškodbe v juliju

V mesecu juliju smo imeli 44 poškodb, od tega 8 na poti v službo oziroma iz službe.

V TOZD PI — livarna sive litine je bilo 11 poškodb, livarna jeklene litine 7, pločevinarna 4, v TOZD FI 18, v TOZD IVET 3, v TOZD SSP 1 poškodbo.

Zaradi poškodb smo izgubili 845 delovnih dni in sicer v TOZD PI — livarna sive litine 159 delovnih dni, livarna jeklo litine 156, pločevinarna 46, v TOZD FI 319, v TOZD IVET 53, v TOZD SSP 86, v TOZD LINT, ICL, ZSE 26 delovnih dni.

Oči si je poškodovalo 11 delavcev, telo 2, prste rok 13, ostali del roke 8, noge pa si je poškodovalo 10 delavcev.

Največ poškodb je bilo v ponedeljek 11, nato v petek 10, v četrtek 8, v torek 7, v sredo 5, v soboto 2 in v nedeljo 1 poškodbo.

V mesecu juliju smo imeli 5 poškodb več kot v istem mesecu lanskega leta.

Služba varstva pri delu

VARNO DELO

KAKO RAVNAM Z JEKLENKAMI

Mnogi naši delavci, ki imajo opravka z jeklenkami, ne poznajo dovolj nevarnosti, oziroma moči, ki je nakopičena v njeni notranjosti. Da ne bi prišlo do nesreč, navajam nekaj varnostnih ukrepov, ki jih morajo upoštevati vsi, ki delajo s temi napravami.

— Niti pri polni, niti pri prazni jeklenki se ne sme na njej ali na njenem ventilu opravljati nobenih popravil. To naj opravi tisti, ki plin dostavlja. Jeklenke z okvaro je treba vračati dobavitelju plina in ga o tem obvestiti. Prazne jeklenke je treba vrniti z zaprtim ventilom in varovalnim pokrovom v ponovno polnitev.

— Pri prenosu ali prevozu jeklenk moramo paziti na to, da opravimo delo brez udarcev, sunkov in premetavanja. Posebno občutljive so v tem oziru jeklenke z dissous plinom, kjer utegne dobiti porozna masa v jeklenki razpoke, kar ogroža varnost jeklenke. Položaj jeklenk na vozilu mora biti tako zavarovan, da jeklenke ne zdrknejo z vozila pri spetliavi ali ustavljanju, odnosno takrat, ko se spremeni smer vožnje. Prenos jeklenk z magnetnim žerjavom je prepovedan.

— Jeklenke ne smejo biti izpostavljene toploti od peči ožarjenih mest ali soncu. Varovati jih je treba tudi pred hudim mrzom. Jeklenke v stoječem stanju morajo biti zavarovane pred padcem. Pri varjenju mora biti jeklenke najmanj tri metre oddaljene od mesta varjenja.

— Če se jeklenka med delom pri velikem odvzemu plina ohladi in srez pokrije ventil, smemo tako jeklenko in njene dele ogrevati le z vročo vodo ali vročimi krpami, ne smemo pa je greti s plamenskimi gorilcem.

— Niti kisikovih jeklenk, niti njihovih ventilov ne smemo prijemati z masnimi rokami ali krpami, prav tako jih ne smemo mazati ali spravljeni v stik z maščobami. Pozorni moramo biti na to, da roke ali obleka varilca ali skladiščnika ne bi bile zamaščene.

— Prazne jeklenke je treba z zaprtim ventilom takoj spraviti v skladišče na določeno mesto, kjer morajo biti zavarovane pred padcem.

Vsako nasilno ravnanje z jeklenko ne glede na vrsto in koli-

čino plina v njej, je lahko nevarno, zato menimo, da je nujno, da s temi nevarnimi napravami delajo le delavci, ki so seznanjeni z nevarnostmi jeklenk.

ŽVEPLENA KISLINA

Žveplena kislina je prozorna ali nekoliko motna tekočina, ki je brez vonja. Hitro razjeda tkivo in povzroča močne opekline. Koncentrirana kislina (94–98%), tako kupimo v trgovini, lahko povzroči okvaro na očeh, seveda kolikor je hitro ne izperemo. Pri vdihavanju par pride lahko do okvare na gornjih dihalnih organih.

Žveplena kislina ne gori, vendar pri dotiku z gorljivimi snovmi lahko povzroči požar. Pri dotiku s kovinami se razvija vodik, ki je zelo vnetljiv plin. Koncentrirana žveplena kislina zelo hitro reagira z vodo, pri čemer se sprošča precejšnja toplota.

Posoda, kjer imamo shranjeno kislino, ne sme biti v bližini organskih ali gorljivih snovi. V bližini kovinskih posod, kjer je shranjena žveplena kislina, ne sme biti izvora plamena, saj je lahko v posodi koncentrirana določena količina vodika.

V primeru, da se žveplena kislina razlije, jo moramo hitro sprati z zadostno količino vode ali jo posuti s suhim peskom.

Ivan Šavor

ZAHVALA

Podpisana Marjana TRŠAN se ob odhodu v zasluženi pokoj toplo zahvaljujem tov. ing. NO-LIMALU za poslovilne besede. Prav tako se iskreno zahvaljujem sindikatu in fantom iz šestega in sedmega polja in snailcem za prejeta darila.

Posebno zahvalo pa sem dolžna mojstrici Anki PINTAR, ki mi je napravila veliko dobrega.

Vsem skupaj želim še veliko delovnih uspehov kakor tudi mnogo osebnih sreč.

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem prijateljem in sodelavcem skladiščne službe in proizvodne enote FI za darilo, čestitke in lepe želje, izrečene ob moji 50-letnici.

Bojana Kos

Med griči na Dolenjskem

Hodil po zemlji sem našel
in pil nje preleste
Hodil po zemlji sem našel
in pil nje bolesi.

(O. Župančič)

Na obzorju je rahlo rdela jutranja zarja, v vrhovih smrek so se lovile prozorne meglice. Skopih besed sta sopotnici v avtomobilu puščali kilometre ceste za seboj. Pred njima je bil običajen »izlet« na teren. Smer potovanja: Dolenjska. Vzrok potovanja (povzeto po potnem nalogu): reševanje individualne socialne problematike!

Mislím, da ste v potnicah že spoznali socialni delavki. Pri reševanju različnih težav socialnega izvora morata pogosto dodobra spoznati človeka, kateremu naj bi pomagali iz stiske. Spoznati morata, kako živi in dela, kaj ga veseli in kaj tare. Spoznati pa morata tudi njegovo ožje in širše okolje, odnos okolja do njegove težave, kakor tudi vse pozitivne ali negativne vplive iz okolja, ki kakorkoli lahko vplivajo na razreševanje nastalih situacij. Ker so možnosti za terensko delo v našem primeru dokaj omejene, sta imeli socialni delavki v načrtu obisk pri kar največ družinah ter tako v piclem dnevu prekrizali dober del Dolenjske.

Z avto-cesto je pot kaj kmalu popeljala med tolikanj opevalne dolenjske gričke proti Muljavi, Krki, Zagradcu, Žužemberku in še kam. Delavcem, ki se od tam kaj vozijo na delo v Litostroj, je ta pot dobro poznana, saj so jo prevozili ničkolikokrat v mnogih letih, kar vozi podjetje svoje delavce iz teh krajev. Naše delavske proge so se razpredle po vsej Dolenjski tja v Suho krajino. Zde se mi kakor ožile, po katerem pritoku življenje v tovarno.

Pa tudi vpliv tovarne se kaže na vsakem koraku. Ob majhnih, starih, s slamo kritih kajžah so zrastle nove, velike hiše. Skoraj pri vsaki hiši so zastarele orodje zamenjali stroji, marsikatero gospodinjstvo pa se tudi že ponša ze jeklenim konjičkom. Tako je pri nekaterih, a žal ni pri vseh enako. Enega je k tlom pritisnila bolezen, drugega je ugonobila pijača, pri tretjem ni prave sloge v družini pa ostaja njegov trud brezploden. Zelja, da bi živeli boljše, srečnejše življenje, pa je vsem edingovor ali dva pripomoreta, da najhde izhod iz slepe ulice, pri drugembodo ostala vsa prizadevanja okolice brez rezultata. Pogosti neuspehi so ga utrudili, zato več ne more, niti ne želi iz začaranega kroga, v katerem je ujet. Življenje pa neizprosno ubira pot mimo njega.

Tisti dan sta socialni delavki obiskali mnogo družin, slišali sta to in ono zgodbo, prisostvovali sta tihim dramam, katerih konec lahko zaenkrat le ugibamo. Bo žena, ki je po dolgih letih nerazumevanja in strahu končno zbrala dovolj poguma za odkrit in odločen pogovor z možem, imela toliko moči, da bo vztrajala? Ali se bodo izpolnile želje klenega očaka, da bo domačijo iz svojih trudnih rok predal v mlade in močne roke sina, ki danes zapravlja čas in

zdravje ob kozarcu? In koliko časa bo trajalo zadovoljstvo in mir v družini moža, ki se je po zdravljenju vrnil iz bolnice v Skofljici? Bolj od vsega tega pa ju je presunila pogosto prisotna vdanost v usodo, pa bodi že kakršna koli! Prav nerazumljiva se jima je zdelala nesposobnost ljudi, da bi vzeli življenje v lastne roke ter spremenili brezupne razmere, ki uničujejo njih življenjsko silo.

Tega dne sem imela priložnost spoznati drugo, manj lepo in veselo podobo naše prelepe Dolenjske. Spoznala sem, da se za idilično podobo valovitih, z vinogradi pokritih gričkov skriva mnogo gorja. Kako naj pri tem pojasnim, kaj je bilo tisto, kar mi je kljub temu nekolikantj grenkemu spoznanju

pomagalo ohraniti optimizem, vero v boljši jutri teh ljudi, ki sem jih na tej poti spoznala. Morda so bile to tiste velike bele hiše, morda je bila to v soncu se iskreča Krka, ali pa je bil to tisti otrok, ki je razigrano in ne meneč se za tuje »tete« silil svojemu očetu v naročje. Pa se ga je še pred kratkim bal! In končno, morda je bil to tisti negotov upor, zaznaven v besedah ljudi, proti življenju, ki ga živijo. Pa tiho upanje, da se bo jutri kaj zgodilo, kar bo obrnilo strugo življenja v drugo smer.

Ko sva se vračali proti Ljubljani, je bil že večer. Na pokrajino je legel somrak. Skozi temo pa so se ob poti belile novozgrajene hiše. Kot simbol novega življenja.

H. C.

Tehnične novosti

Neka manjša angleška tovarna trdi, da je odkrila način za rešitev enega največjih problemov današnjega sveta, to je uničenje plastičnih odpadkov. Pravijo, da je rešitev v zemlji.

Takrat, ko plastično maso izdelujejo, ji primešajo neko do sedaj še skrivnostno snov, ki povzroči, da masa, ki je zakopana v zemljo, postane porozna in v nekaj mesecih razpade. Nova sestavina ni strupena, celo ugodno deluje na zemljo in še stroške za proizvod-

njo osnovne plastične mase zmanjša.

Tvrdka je slučajno odkrila to do sedaj še neznanu snov in že zaprosila za mednarodno zaščito patenta. Iz vsega sveta že prejemajo dopise, v katerih se interese zanimajo za to odkritje.

V zadnjih desetih letih se je industrija plastičnih mas v svetu močno razvila in vedno odkrivajo nove materiale, ki nadomeščajo tradicionalne. Bolj ko proizvodnja plastike raste, večji je problem, kako bi potem uničili, kar ne rabimo več.

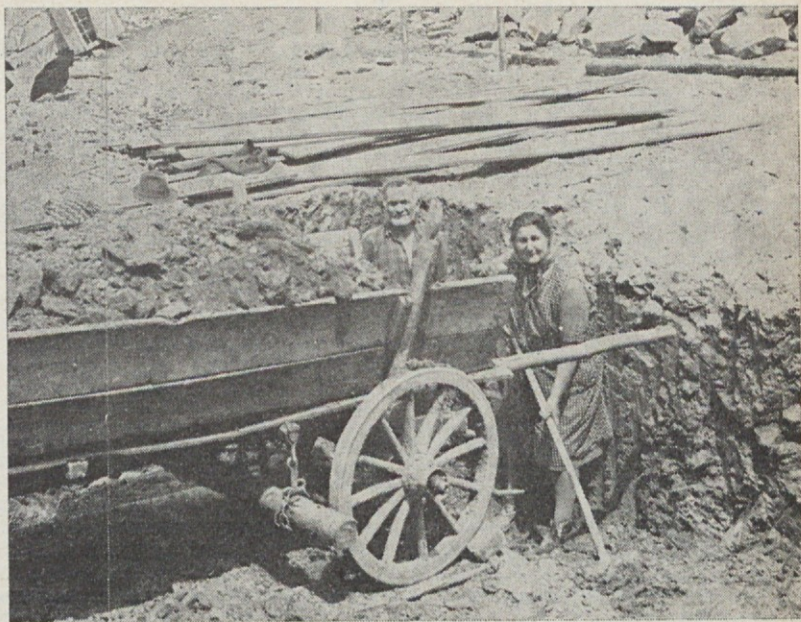
NEKAJ ZA KADILCE

Kakor pišejo, bomo lahko čez dve leti kupili cigarete in druge tobačne izdelke, ki bodo vsebovali za 25 % manj katranskih snovi kot današnje cigarete. To bo mešanica predelanega lesa s pravim tobakom v razmerju 1:4.

Imperial Tobacco Company je v skupnem projektu s kemičnim podjetjem ICI izdelala plan za izdelavo NSM (new smoking material, ali po naše »nov smradilni material«), ki bo temeljil na predelani lesni celulozi. Na Škotskem bo do leta 1975 zgrajena tovarna, ki bo letno izdelala 10.000 ton NSM.

Proučevanja na živalih in v laboratorijih so pokazala, da je NSM zelo uporaben in da utegne zelo zmanjšati razna obolenja, ki so povezana s kajenjem.

Ivan Kobler

Pridne roke za nov dom

Srečanje v dopustnih dneh

Srečal sem ga v Piranu, ko je v neki uličici sopihal ves obložen s prtljavo v družbi vse družine proti avtobusni postaji.

»O Lojze, kje te dobim,« sva se pozdravila.

»Si tu na dopustu?«

»Ja, je že konec... Že gremo domov. Bili smo v Fiesi, veš, kar dobro je bilo. Hrana je dobra, voda je topla, sonca je na pretek. Poglej, kakšno barvo imam.« Res je bil možak ves bakren.

»Ali si bil z vso družino?« sem ga vprašal.

»Letos smo vsi. Saj veš, ni šlo drugače. Tašča se je nekaj dni pred dopustom nekaj kujala, rekla je, da ne bo več kuhala za nas, da nam ne bo več delala in ne pazila na otroke. Midva naj bi uživala na morju, ona pa naj bi delala, ne, to pa ne. Te besede so mi pognale kri v glavo. Veš, skregali smo se in to zares. Midva z ženo sva držala skupaj in sva ji kar povedala, da tudi ona nima vse prav in tako naprej. Tako sem bil hud, da mi je bilo tistega trenutka prav vseeno, če bi šla takoj od hiše.«

Torej, tako je minil letošnji Lojzetov dopust.

Ob prihodu domov jih je čakal prav žalostni prizor. Tistega dne, ko je odšla družina na morje, je odšla z doma tudi tašča in to nekam daleč na Štajersko. Ne boste me komandirali, si je mislila. Sama sem, svoj denar imam in grem lahko, kamor hočem.

Tako je Lojzetov dom ostal zaprt polnih 14 dni. Nesreča mu ni prizanesla. V kuhinji se je s pomivalno cunjo zamašil odtok pri pomivalni mizi in prav tisti usodni prepis s taščo je bil kriv, da je nekdo pred odhodom pozabil zapreti vodovodno pipo. Verjetno je prav takrat zmanjkalo vode. Ko so naslednji dan popravili vodovod, je voda tekla v korito in ker ni bilo odtoka, je prišlo do poplave v stanovanju. Sredi noči je moral sosed iz sosednjega stanovanja klicati gasilce. Lepo jim je razložil, da so vsi Lojzetovi na dopustu, da so se skregali s taščo itd. Gasilci so opravili svoje, Lojze pa je imel poplavljen stanovanje.

Ko je stopila v stanovanje, ji je takoj udaril v nos vonj po plesnobi. »Kaj pa je?« je začela. »No, saj sem rekla, vse bo narobe, če me ne bo doma. Je bila poplava, kajne?«

Lojze je milo gledal in ni našel besede. Otroci so ji hiteli brž vse povedati in ko je prišel Lojze do besede, ji je rekel:

»Oh, draga mami, na dopustu je bilo res lepo, toda kaj, ko nam je šlo potem vse narobe. Poglej, kaj nam je naredila poplava v stanovanju; ko bi bila ti doma, se to ne bi pripetilo. Veš, mami, žal nam je, da smo se skregali s teboj. Radi bi, da bi še ostala pri nas.«

Tašči je zetova ponižnost prav godila in videlo se ji je, da se ji je Lojze zasmilil, vendar je malce ponosno odgovorila: »No, ali sedaj vidite, koliko delam za vas, dom vam varujem in otroke in to bolj kot kakšen otroški vrtec.«

»Ja, ja, v vsem imaš prav,« je jeceljal Lojze in ji skesano ponudil roko v spravo. No, od takrat je pri Lojzetovih spet vse v redu. Kar je uničila poplava, so popravili in Lojze venomer hvali svojo taščo.

J. O.

25+1
LITOSTROJ

EKSPLOZIJA PLINOV IN PAR

Vnetljivi plini in pare gorijo takrat, ko so pomešani z zadostno količino zraka. Če se gorenje določene količine plinov ali par odvija zelo hitro, pravimo temu eksplozija. Do eksplozije lahko pride samo, če so plini in pare pomešani z zrakom v določenem razmerju.

Primer: Bencinske pare bodo eksplodirale, ko so v zraku v razmerju 1:4, pri acetilenu pa je to razmerje 1,5 in 80.

Čim širše je področje eksplozivnosti, tem večja je možnost eksplozije. Če je količina plinov in par pod gornjo oziroma spodnjo mejo, bodo hlapi goreli popolnoma normalno.

Vsako delo genija je nujno rezultat navdušenja.

Disraeli

Veter ugasne svečo, toda razpihuje ogenj.

La Rochefoucauld

Nihče ne pozna svoje moči, dokler je ne preizkusi.

Goethe

Če ste prisilili človeka, da molči, ne pomeni, da ste ga tudi prepričali.

Malay

Šahisti tretji v Sloveniji

V Bohinju je bilo od 22. do 24. junija petindvajseto jubilejno ekipno sindikalno prvenstvo Slovenije v šahu, ki je eno najmnogičnejših šahovskih republiških tekmovanj. Na podlagi izločilnih tekmoval, ki so bila že v predtekmoval, je nastopilo 25 sindikalnih ekip iz vse Slovenije. Med njimi je sodelovala tudi ekipa Litostroja v postavi: Bratko, Lorbek, Papler, Mušič, Srebrnič, Janič, Kobler, Vujošević.

Vseh 25 ekip je bilo razdeljenih po moči v dve skupini in prve tri ekipe iz vsake skupine so se uvrstile v finale. Naša ekipa je zasedla po ogorčenem boju nad vse častno tretje mesto, kar je

doslej eden najlepših uspehov naših šahistov. Končni vrstni red je bil takle: 1. RTV Ljubljana — 20 točk; 2. Izvršni svet Slovenije — 18 točk; 3. Litostroj — 16,5 točk; 4. Ingrad Celje — 14,5 točk; 5. Železarna Jesenice — 14 točk; 6. OSS Ravne, TAM Maribor, Stol Kamnik, OSS Idrija in drugi.

Poleg množičnosti je bila tudi kvaliteta tekmovanja na višku, saj so sodelovali kar štirje mojstri, 10 mojstrskih kandidatov ter večina višje kategoriziranih šahistov.

Našim šahistom, ki so tako častno zastopali Litostroj, iskrene čestitke.

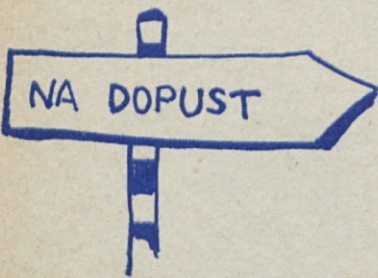
Oj, ta dopust presneti

POČITNIC ČAS

»Vsi odličnjaki dva koraka naprej!«

Potem pa vse tiho je bilo. »No, če je tako,« sem dejal, »z letošnjimi počitnicami ne bo nič.« Iz živahnega razgovora, ki se je razvil naprej, bom zaradi razumevanja povzel le nesporna dejstva. Ta pa so:

- teta pod Ljubljano je povabila našo šestrazrednico za 14 dni, ker bodo tedaj njeni otroci z doma in potrebuje pomoč za dojenčka. (»Saj to ne bodo počitnice, očka«),
- teta na Gorenjskem zanesljivo pričakuje našo sedemrazrednico v času, ko bosta njena dva na počitnicah. (»Prazno bo in teti tako dolgčas...«),
- Zveza prijateljev mladine vabi gimnazijko in absolventko osemletke na letovanje na Češko. (»Oči, bova videli nove kraje — enkratna priložnost«),

- zamenjava s sestričnami iz bližnjega kraja je bila dogovorjena že pozimi in zdaj res ne smemo... (Da, zdaj res ne smemo, kakšen udarec bi bil to zanje — sestrične namreč.)

Pokazalo se je torej, da nihče ne sili na počitnice, ampak da gre pri vsem tako rekoč za določene žrtve, ki so jih otroci nekako prisiljeni prevzeti, da naredijo vse, kar se da, da se jim uspe. ZMS in kaj vse komu še.

Ukazal sem razhod in bil medtem povsem mimogrede seznanjen še s tem, da ima fant vse organizirano za taborjenje v Bohinju,

najstarejša hči pa plačano rezervacijo na morju.

»Sicer pa imata tudi vidva z mamico dva prosta dneva za pot v planine,« je za piko pristavila še najmlajša — tista, ki mora dvakrat skozi vrata, da jo v normalnih okoliščinah sploh opazim. In ker je to tudi res, mora biti vse v redu in prav. Ostane le še stara mama, ki pa tako nikoli ni bila na počitnicah in je zdaj res ne moremo siliti v spremembo navad in ustaljenega načina življenja.

Tako je potem tudi bilo.

Ko sem obiskal teto pod Ljubljano, da vidim, kako ji pomaga naša šestrazrednica, so bili vsi skupaj v Bohinju.

Tista na Gorenjskem je kot naša prav na dan obiska bila na kopališču (— seveda, da teti ne bo dolgčas).

Obe dekleti sta srečno prispeli na Češko in pravila, da je blazno lepo in sploh »super«.

Zamenjava s sestričnami poteka non stop, tako da skoraj že ne vem več, kdo je naš in kdo samo na gostovanju.

No, in ker sva tudi midva z ženo izrabila najina prosta dneva in stara mama nobenega, je, kar se počitnic tiče, letos res vse v najlepšem redu.

Upam, da pri vas tudi.

BUČI, BUČI...

Tako se je namerilo, da smo lističkrat pognali našo katrcu natančno ob 4.03. Ne vem, komu ta »natančno« sploh kaj pomeni, čeprav ga časopisi vztrajno objavljajo; čas je pač harmonika, ki jo včasih nateguješ do onemoglosti, včasih pa te njen meh stiska prav do tankega piskanja v visokem »ceju« (službena potovanja, delo v pisarnah in 15. v mesecu naj bo do tu omenjeni povsem slučajno — tako rekoč na prvo misel).

Bili smo le štirje — skupaj 278 kg neto teže, ki jo moramo deliti na pretežni šoferski del (dobra tretjina), na del za njegovo precej lažjo boljšo polovico, na del za njun skupen proizvod in še na del, ki spada med bodoče življenjske načrte. Ostalo, do polne nosilnosti vozila, je predstavljala potrebna in nepotrebna prtljaga.

Šlo je odlično po naprej začrtani progii: Novo mesto — Karlovac — Plitvice. Ogledali smo si čudoviti svet tam okrog in spremstvu je bilo vse strašno všeč. Priznam, da meni tudi (čeprav nisem bil prvič dol), razen tistih 15,— din vstopnice. Kaj ko bi nekaj podobnega uvedli tudi v Bohinju, pri vstopu v Triglavski park in še kje pri nas v Sloveniji?

Vendar nam tudi nevihta ni zagrenila poti naprej, proti Karlobagi pa je tako že sijalo sonce. Varnostne ograje ob serpentinah nad mestom se nismo dotikali, ker bi bila lahko sveže pleskana in ob trajektu za Pag smo se ločili: mlada dva na otok, najina enota pa ob obali nazaj, via Reka.

Kopel nekje nad Jablancem je bila sicer močno osvežujoča, voda ob prvem požirku pa slana. Razlaga je na jeziku: v morju vendar namakajo slanike!

DAN, DVA V JULIJCIH

»Letos bova šla ob šestih,« mi je dejala še dan pred odhodom. Res sva se potem ob devetih odpeljala z dvorišča proti Gorenjski. Do Radovljice sva že vedela, kaj

vse je ostalo pozabljeno doma, le cilj nameravanega planinskega potovanja je bil še v megli.

V Kranjski gori se mi je sprožil smerni kazalec v levo in do Vršiča se zvesta katra kljub dotrajnemu glušniku sploh ni ustavila. Prenosišče v njej sva tokrat odpovedala in se namestila v prijazen Tičarjevem domu.

Ker je bil Prisojnik tako zelo blizu, sva takoj odrinila nanj in bila za trud poplačana z lepim razgledom na vse strani. Še nevihta ob vrnitvi se nama je ognila in prijetno utrujena sva se med dišečimi murkami, planikami in rododendronom vrnila v dom.

Drugo jutro sva zgrešila odcep na Sleme in se znašla na Mojstrovki, od koder pa je bila vrnitev po severni steni precej daljša kot nama je ostala v spominu od zadnjega obiska pred 25. leti. Počitek na Slemenu je bil toliko bolj zaslužen in sonce toplo kot že dolgo ne.

Kako prijetni so obiski pri starih znancih.

GOBICE, GOBICE...

Takrat smo se odločili povsem slučajno. Zavil sem čez most in nekaj sto metrov v klanec po cesti naprej do gmajne, da je otročad začudeno pogledala.

»Kaj pa zdaj?«

»V gmajno, sonce žarko, in nagnite oči! Nič sirovk, nič lisičk in turkov, strela!«

Potem vpitja ni bilo konca in v dobre pol ure je bila košara polna (tako, »za vsak primer« jo vedno vozim s seboj).

Lovci, ribiči in zdaj še gobarji...

Kdor gobarsko strast pozna, ve, kako je s tem, kdor pa je ne, mu bodo tudi moje besede odveč. Naj bo napisano za tiste vmes.

Odpraviš se takole v zgodnjem jutru v gmajno, oči natakneš na pečlje in tavaš kot izgubljeni sin gor in dol od smreke do hrasta, okrog bukve, skozi grmovje, po gozdnih jasad, ob parobkih, po mahu in resi, pa med borovničevjem, praprotno in ostro travo. Ne veš ne za lakoto in žejo ne za mokre čevlje in hlače, trnje in pajčevino, ampak samo iščeš, iščeš...

Ni vrag, da se ti morda prav tam, kjer si najmanj pričakoval, prikaže rjava glavica in če imaš srečo, zraven še ena. Pravim vam: tega užitka ni moč popisati, treba ga je doživeti.

Spominjam se poti — dolgih potepov po gozdu — ko sem ure in

ure zaman napenjal oči in to po terenih — kakšnih terenih?

»Če bi bil jaz jurček, bi prav gotovo zrasel na tej lokaciji«... Pa ni bilo nič.

No, preteklo soboto sem imel opraviti v Radovljici. Do Pokljuk ni daleč in čeprav doslej še nikoli nisem kaj prida dobil tam, razen nekaj poštenih prask in zvina pozimi, sem zavil proti Rudne-

mu polju. Avto pri avtu, pohojena hosta, mokra trava — potem pa tista smreka: kot svečke na božični večer so stali pod njo: pokonci, trdno zasajeni v mah, zdravi, čvrsti. Osem primerkov, od katerih vsak bi zaslužil, da ga pošljem na gobarsko razstavo. In v bregu nasproti še 12 (z besedo: dvanajst) komadov. Skočil bi do nebes, če se ne bi bal, da mi bo vmes kdo pobral najdeni zaklad na zemlji.

Prepričan sem, da se marsikdo prizanesljivo smehlja ob tej pripovedi, saj svojo gobjo bero šteje v kilogramih, ne pa po kosih. No, doživeti je prav gotovo podobno, razlika je le v tem, da smo nekateri zadovoljni tudi ob še tako skromnem nasmehu sreče.

To velja za življenje nasploh — izvzeto je le nepošteno pridobljeno bogastvo in otroci, če ti zrastejo čez glavo.

E T O

MISLI

Miru ne najdemo ne v delu ne v zabavi, ne v ljudeh ne v samostanu, pač pa samo v svoji notranjosti. Maugham

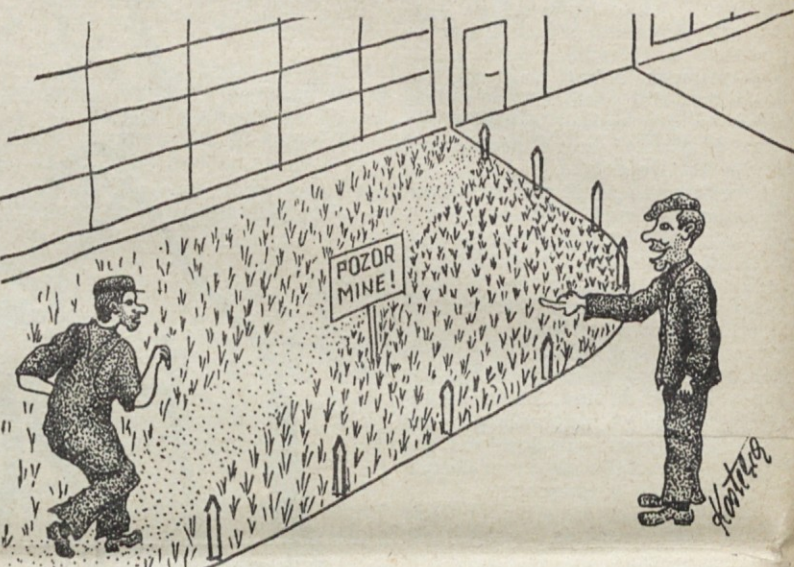
Resnica je groba, preprosta in draga, hinavščina pa je baržunasta, vedno moderna in ne samo poceni, ampak tudi dobičkanosna. Silone

Kriv je vedno tisti, ki je odsoten. Palmar

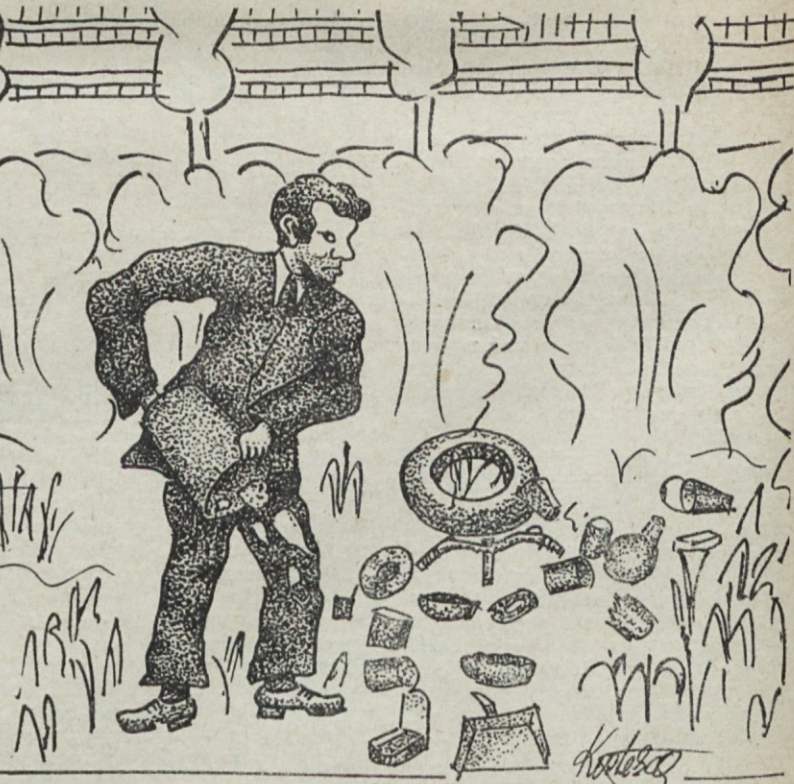
Zločin in kazen rasteta na istem deblu. Emerson

Ljudje, ki so najbolj glasni, ne morejo razumeti onih, ki zaradi njih ne pridejo do besede. Keller

ZA VARSTVO NAŠIH ZELENIC

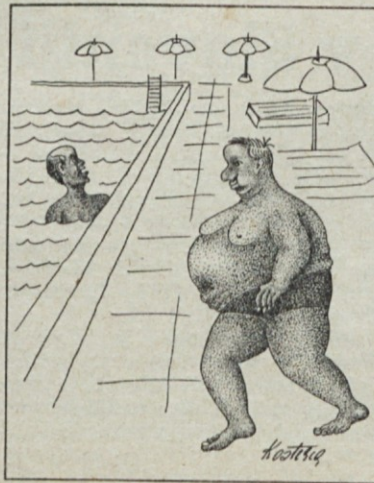
ZA LEPŠE OKOLJE V TOVARNI

Ljudi združuje razpoloženje, a ločuje jih mišljenje. Goethe

Nasmeh je poezija človeškega obraza. Ivanjin

Casopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik Vladimir Kovač — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Telefon uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru — 1973

Jaka, povej, kdaj boš šel v vodo. Jaz ne znam plavati.